

1. strana obálky: Zkamenělý zámek u Javoříčka (P. Dobeš)
2. strana obálky: Galerie v Západní macošské větvi Amatérské jeskyně (M. Chunchalová)
3. strana obálky: Starý železnorudný důl v Hředlicích (foto: Pavel Janda)

OD REDAKČNÍHO „KRÝGLU“ (ÚVODNÍK)

Tak od Valné hromady uběhlo už téměř tři čtvrtě roku. Mezi tím vyšly po Novém roce v těsném závěsu za sebou dvě čísla Spelea (32 a 33), kterým: si stará redakční rada takřka káje „vyčistila stůl“.

Během uplynulého půl roku se nám podařilo nashromáždit dostatek příspěvků pro vydání dalšího čísla a je možná i docela dobře, že jich nebylo až tak mnoho. Pro letošní rok jsme totiž na vydávání časopisu Speleo nedostali finanční podporu z Ministerstva životního prostředí ČR, proto vyjde v letošním roce pouze 2x.

Rozhodli jsme se zachovat původní formát. Protože při menším formátu je Speleo „masivnější“ a více připomíná brožuru a ne cary papíru. Někdo by mohl namítnout, že tedy může být obsažnější. Na to však nejsou finanční prostředky. Pro zachování formátu mluví i to, že se takto zachovává dlouholetá řada našeho časopisu. Časopisu periodicky vycházejícího (od roku 1990), což je podtrženo i na zadní straně obálky nově přiděleným číslem ISSN.

K určitým změnám však přistoupeno bude. Asi nejznamenitější příšla jako velice dobrý návrh „z lidu“, ve kterém se pravilo: „Nač plýtvat finančními prostředky, když křídový papír obálky umožňuje

kvalitní tisk fotografií.“ Bude tedy snaha ji celou využít k jejich prezentaci. Fotografie by měly mít především vazbu k článkům uvnitř, ale nebudou-li, použijí se i jiné. Zvláště vítané budou kvalitní fotografie „na výšku“, které budou umístěny na čelní stranu. Podle potřeby budou uveřejňované vtipné nebo i vážné perokresby z jeskyňářského dění. Věříme, že tato nabídka podnítl vášnivě fotografy a kreslíře, aby bylo možné toto předsevzetí dalo udržet.

A nyní ještě některé důležité informace:

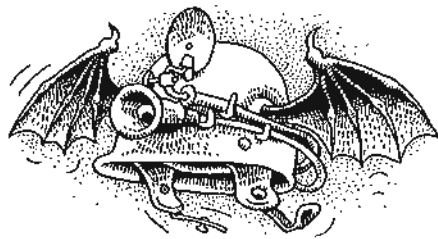
1) V čísle na přelomu března a dubna bychom rádi zveřejňovali aktivity jednotlivých skupin za uplynulý rok, popř. důležité závěry výročních schůzí. Tedy, kde se něco děje – pište!!

2) Významné příspěvky prosím obohaťte anglickým abstraktem, pokud jste toho schopní nebo někdo z vašich známých, velmi tím urychlíte práci redakci.

3) Speleo je automaticky přebíráno na webové stránky Společnosti, takže pokud nebude spolu s vlastní textem předána i verze „internetovská“, bude příspěvek uveřejněn v plném rozsahu.

Za redakční radu J. Vít

AKTUÁLNÍ INFORMACE

Krátce z činnosti předsednictva

V listopadu loňského roku na Valné hromadě zvolili delegáti jednotlivých ZO nové předsednictvo Společnosti. Výrazným rysem nového předsednictva je jeho značné omlazení a větší zastoupení aktivních jeskyňářů na úkor jeskyňářů - seniorů, kterým tímto neupírám jejich dosavadní zásluhy, ani se nebráním vyslechnutí jejich názorů. Faktem však zůstává, že

většina členské základny očekává od nového předsednictva provedení řady změn, které se budou lépe uskutečňovat mladším a k těmto změnám odhodlanějším jedincům.

Mezi prvořadé úkoly nového předsednictva patří vypracování nových stanov České speleologické společnosti, jakožto prvotního a nejdůležitějšího

dokumentu, podle kterého vlastně Společnost funguje. Podíváme-li se do těch starých, najdeme složité, nepřehledné a místy značně archaické formulace, kterým dnes nikdo nerozumí. Tyto stanovy, v minulosti možná logické a srozumitelné, se dnes staly překážkou efektivního fungování Společnosti.

Nové stanovy tedy především musí být srozumitelné, tím pádem co nejjednodušší, tak aby se v nich vyznal opravdu každý. Kromě zákonných ustanovení je účelné dávat do stanov pouze základní pojmy, a to co nejjasněji formulované. Bude-li potřeba některé pojmy vysvětlit a také k některým stanovit procesní záležitosti, je určitě účelnější je sepsat do organizačního řádu a nikoliv do samotných stanov. Důvod je velmi prostý, a to ten, že stanovy podléhají registraci ministerstvem vnitra a měly by být nadčasové, aby vydržely déle než jen do jedné valné hromady po druhé, zatímco organizační řád musí zohledňovat měnící se legislativu a vývoj Společnosti a nepodléhá žádné registraci.

Důležitým a neopomenutelným rysem nových stanov musí také být základní myšlenka demokratického právního řádu, že co není zakázáno, je dovoleno, čili není-li něco ve stanovách, neznamená to, že to není možné činit.

Po vypracování věcného záměru, který stanovil hlavní obsah nových stanov, nyní probíhá realizace paragrafového znění, které, jak věřím, již brzy dostanete k posouzení a připomínkám do Vašich skupin. Prosim, věnujte stanovám patřičnou pozornost a posuzujte je jako nástroj, který ulehčí a zjednoduší praktický život Vašich ZO a nebo Vám ho alespoň nebude komplikovat nesmyslnými nařízeními a povinnostmi. Posláním České speleologické společnosti je jeskyňáře sdružovat a vytvářet jim pro jejich činnost podmínky a nové stanovy tohle musí umožňovat.

Další důležitou změnou, ke které předsednictvo přistoupilo, je změna vedení evidence členů, placení odvodů a vydávání průkazů. Starý systém odvodu

podílu z členských příspěvků neumožňoval přesnou evidenci platících členů a vlastně zvýhodňoval ty, kteří nezaplatili, na úkor řádně platících. Nebyl stanoven termín do kdy mají být odvody odeslány a Společnost nevěděla, kolik peněz vlastně obdrží a co za ně bude moci počítat. Dalším důvodem ke změně byl potom nový zákon o ochraně osobních údajů, kterému staré legitimace již neodpovídaly.

Na základě těchto důvodů předsednictvo stanovilo, že odvody musí být odeslány na účet Společnosti nejpozději do konce března každého roku společně se seznamem, kdo zaplatil a pouze těmto lidem bude každý rok vystavena nová průkazka. Náklady na výrobu 1 ks nového průkazu jsou 2,30 Kč, což je jednak zanedbatelný výdaj, a vzhledem k tomu, že umožní mnohem lepší přehled o platících, je zároveň výdajem velmi účelným. Díky tomuto systému dostane průkaz opravdu jenom ten, kdo zaplatí. Nové legitimace rovněž umožňují společně s dokladem totožnosti vstup zdarma do všech veřejností přístupných jeskyní jak u nás, tak i na Slovensku. Ve vlastním zájmu je ovšem potřeba nárok na volný vstup uplatňovat vždy na pokladně příslušných jeskyní, kde Vám bude vydána volná vstupenka, nikoliv u jednotlivých průvodců. Z vlastní zkušenosti také vím, že i v okolních státech vždy dostanete po předložení legitimace na vstup do veřejných jeskyní nějakou slevu, která může činit až 50 %.

Ke dni 30.6. 2001 zaplatilo a nové průkazy dostalo 760 členů z celkového počtu 1147. Vzhledem k tomu, že nový systém funguje teprve krátce, je možné, že ti, kteří doposud nezaslali odvody tuto změnu ještě nezaregistrovali, proto si všichni dovoluji požádat, aby v zájmu svém (staré průkazy již neplatí a nikam Vás na ně nepustí), tak i v zájmu celé Společnosti své resty odčinili.

Sepsal Zdeněk Motyčka
místopředseda ČSS

Nové legitimace

Mojmír Závřška

„Co si to zase na nás vymýšlejí za blbý novoty s nějakýma kartičkami, které se musí každý rok vyměňovat, na místo starých, dobrých legitimací.“

Toťo si určitě nejeden z Vás v duchu říká a možná připojí i něco ostřejšího. Co k tomu dodat.

Takže na úvod. Na valném shromáždění ČSS konaném 18.-19.11.2000 v Češkovcích u Blanska dostalo předsednictvo za úkol s ohledem na nový zákon o ochraně osobních údajů projednat změny způsobu registrace členů ČSS a způsobu prokazování

členství v ČSS (tj. výměna legitimací a potvrzení o zaplacení příspěvků).

Tímto byla odstartována anabáze jak najít novou podobu výše uvedeného a také co možná nejlepší legitimace za minimální peníze. Výsledek tohoto snažení není sice nijak omračující, co se týká provedení, ale na druhou stranu si tisk i laminování

provádíme sami a tím se značně snižují náklady, které jsou 2,30 Kč na 1 legitimaci.

Současně s novým způsobem vydávání legitimací s platností vždy do 31.3. následujícího roku se nám snad podaří vnést pořádek do platební kázně jednotlivých ZO a upřesnit databázi členské základny.

Setkání speleologů v Českém krasu 5.-7. října 2001 na Tetíně

Na tradiční Setkání v sedmdesátých a osmdesátých letech navázala speleologická skupina Tetín Setkáním loňským. Po jeho úspěchu, byť nám počasí opravdu nepřálo, jsme se rozhodli pokračovat.

Sejdeme se o víkend 5.- 7.10. opět na Tetíně. Program Setkání (rámcově):

Pátek 5.10. večer: Prezentace v kulturním domě, poplatek účastníka 50 Kč. Ubytování na základně naší skupiny nebo v jejím okolí ve vlastních stanech.

Sobota 6.10.: Odchod na lokalitu v 11.00 od kulturního domu - akce dle nabídky jednotlivých skupin.

Speleozáchranná služba provede opět přemostění lomu Pod hradem: začátek 13.00.

Večerní program: promítání dia, video dle nabídky skupin. Prosíme o zaslání nabídky týden před Setkáním. K tanci a poslechu bude hrát country kapela Vodáci.

Nocleh sál kulturního domu.

Neděle 7.10. ráno: Program terénních exkurzí bude ještě upřesněn podle možnosti.

Ukončení akce.

Další nabídka: V rámci Setkání firma Pavexim nabízí účastníkům slevy na hromadný odběr baterií a svítilen. Firma prodává čelovky a svítilny s LED. Možnost odběru ve velkoskladu firmy v Berouně-Závodí.

Přihlášky na akci na adrese:

L.Pecka@seznam.cz nebo kuba.zclinka@xmail.cz

Dary, členské a dobrovolné příspěvky přijímané ZO ČSS

Základní organizace mají právní subjektivitu a jejich hospodaření se řídí všeobecně platnými předpisy. Ústřední orgány ČSS nebudou vydávat zvláštní směrnici pro hospodaření. Následující text tedy berte jako rady, není to žádná směrnice vydaná ČSS. Radko Tásler

1/ předmět daru

Darováno může být cokoli – věc movitá, nemovitá, spoluvlastnické podíly, peníze, byty, nebyt, pr., práva či jiné maj. hodnoty.

2/ zdanění darů

Na ČSS se vztahuje osvobození od daně darovací ve smyslu § 20 odst.4 písm a) zákona č. 357/1991 Sb., v platném znění. **Osvobození musí být vždy uplatněno v daňovém přiznání, tzn., že daňové přiznání musí být vždy podáno.**

Od daně darovací je vždy osvobozeno nabytí peněžních prostředků sdružením do 20 tis. Kč od

jednoho dárce. Toto osvobození nemusí být u darovací daně uplatněno v daňovém přiznání. Tzn. že u peněžních darů do 20 tis. Kč od jednoho dárce se z daru nehradí darovací daň a nemusí být podáno daňové přiznání.

Pozor: Hodnota nabytých darů od jednoho dárce se ve dvou po sobě jdoucích letech pro zdaňování darovací daní sčítá !!!

V zákoně o daních z příjmů je upraveno, že : předmětem daně nejsou příjmy získané zděděním nebo darováním nemovitostí nebo movité věci, přičemž za věci movité jsou považovány i peníze.

Vlastní darování se děje darovací smlouvou. Darovací smlouva může podle občanského práva nabyvat podob účastník, písemných či jiných. Není-li darování nemovitostí doprovázeno písemnou darovací smlouvou, má se zato, že darování je neplatné. Jiným případem, kdy zákon vyžaduje písemnou darovací smlouvu, je slib darování. Slib

darování je úkon, ve kterém darce slibuje poskytnout obdarovanému movitou věc, ovšem k faktickému převzetí věci má dojít později. Darovací smlouvou se rozumí též přijetí šeku, kterým darce vydává obdarovanému příkaz k výplatě peněz.

Moment vzniku darovací smlouvy může nastat v okamžiku odepsání částky z účtu darce a připsání finanční částky na účet obdarovaného.

Pro darce se zvyšuje od roku 2001 možnost odpočtu ze základu daně, hodnota daru ze 2 na 5 %. Tento odpočet nemohou uplatnit poplatníci, kteří nejsou založeni nebo zřízení za účelem podnikání.

U věcí movitých, kdy dochází k předání a převzetí věci současně, vzniká darovací smlouva v momentu darování, tedy předáním a převzetím věci z ruky do ruky. Je-li předmětem převzetí věc, kterou jen těžko lze pro její objemnost převzít z ruky do ruky, může darovací smlouva vzniknout též v momentě předání byť jen drobného příslušenství přináležejícího k darované věci. Přestože písemná darovací smlouva je občanským zákoníkem požadována pouze v některých případech, pro daňové účely musí mít darce na paměti, že bude muset správci daně prokázat, např. během případné kontroly, že dar byl poskytnut na zákonem vymezené účely. **Doporučujeme tedy vždy uzavírat písemnou darovací smlouvu.** Z darovací smlouvy nebo potvrzení příjemce o převzetí daru by mělo přinejmenším být patrné, kdo byl dárcem a příjemcem daru, kdy byl dar poskytnut a v jaké výši, nesmí být opomenut účel, na který byl dar poskytnut.

Pozor: za dar se nepovažuje případ, kdy byla poskytnuta protislužba! Tedy například placená reklama ve Speleu či jiné tiskovině je hospodářská činnost (podléhá dani z příjmu)

3/ příjmy z členských příspěvků podléhají dani z příjmů právnických osob a jsou od této daně osvobozeny,

Pozor: musíte vždy podat daňové přiznání

4/ příjmy z vlastní činnosti

Problematika zdaňování právnických osob, které nebyly zřízeny za účelem podnikání, patří

k nejsložitějším. Ze zákona - U poplatníků, kteří nejsou založeni nebo zřízeni za účelem podnikáním, nejsou předmětem daně příjmy:

z činností vyplývajících z jejich poslání za podmínky, že náklady (výdaje) vynaložené podle tohoto zákona v souvislosti s prováděním těchto činností jsou vyšší, činností, které jsou poslání těchto poplatníků jsou stanoveny zvláštními předpisy, statutem, stanovami, zřizovacími a zakladatelskými listinami.

Převedeno do praxe - zkoumáte-li jeskyně za peníze (to je poslání Společnosti), je tato činnost nezdaněná za výše uvedených podmínek, ale nesmíte mít živnostenský list. Ve chvíli kdy máte živnostenský list (a bez něho nelze prakticky uzavřít smlouvu o dílo), podléhá tato činnost dani z příjmů právnických osob.

Tedy to nejdůležitější:

„Poplatníci, kteří nejsou založeni nebo zřízeni za účelem podnikáním, mohou základ daně snížit až o 30 %, maximálně však o 1 000 000 Kč, použijí-li takto získané prostředky ke krytí nákladů (výdajů) souvisejících s činnostmi, z nichž získané příjmy nejsou předmětem daně. V případě, že 30% snížení činí méně než 300 000 Kč, lze odečíst částku ve výši 300 000 Kč, maximálně však do výše základu daně a to ve třech bezprostředně po sobě následujících zdaňovacích obdobích.

To prakticky znamená, že odečtající částkou 300.000 Kč lze vynulovat základ daně (je-li základ daně roven právě 300 000 Kč, potom subjekt odečítá těchto 300 000 Kč). Odečtem se nemůže neziskový subjekt dostat do daňové ztráty. Tato částka se musí použít pouze na svoji neziskovou (speleologickou) činnost a vyčerpat se musí do tří let.

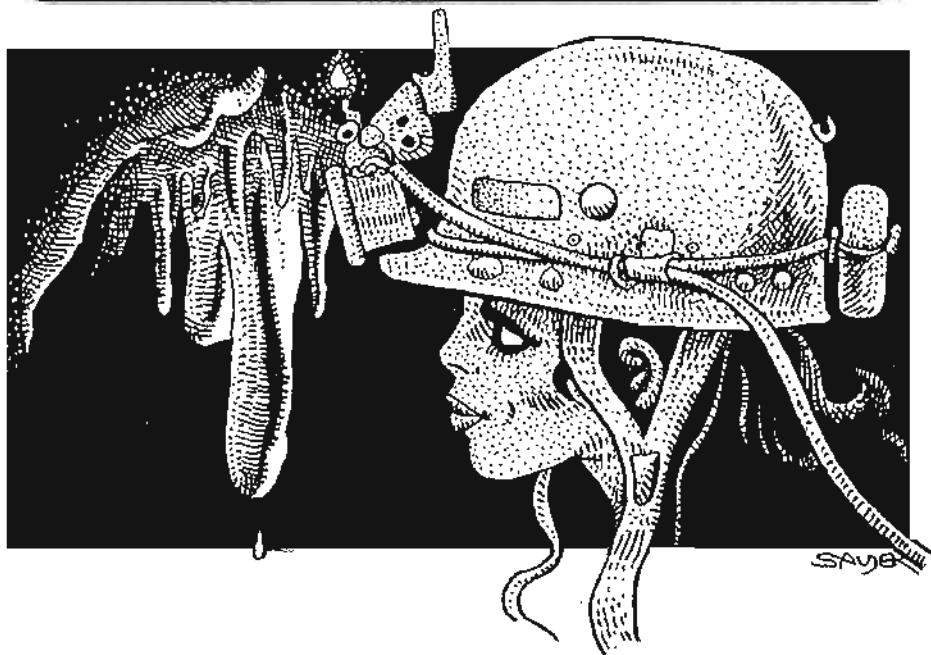
4/ **dobrovolný příspěvek**

Finanční částka, která je dobrovolně složena členem ČSS, se řídí zdaňovacími pravidly jako v bodě 3/.

Pozor: dobrovolný přispívatel nemůže tuto částku uplatnit ve svém daňovém přiznání jako „dar“.

Prošba o Spelea č. 1, 3, 10, 12, 19, 20

Spelea č. 1, 3, 10, 12, 19, 20 jsou beznadějně rozebrána, ale stále je o ně zájem. Pokud se Vám někde na základně povalují nevyužitá Spelea, prosím, pošlete je na sekretariát (nebo zavolejte, domluvíme se na odvozu). Děk. Jiřina Novotná

Nález neznámých montánních děl pod Krakonošovou zahrádkou v Obřím dole v Krkonoších

Radko Tásler (ZO 5-02 Albeřice)

Úvod

V létě roku 2000 nás Karel Malinovský, pracovník Správy krkonošského národního parku upozornil na ústí štolý vysoko ve srázech horní části Obřím dole ve Sněžné strouze. V ranní mlze jsme si však popletli směr a omylem vystoupali žlabem Lavinového potoka. Zde jsme k našemu překvapení našli jiný otvor, který neodpovídal popisu pana Malinovského. Tu „správnou“ štolu jsme identifikovali až o týden později skutečně ve Sněžné strouze.

Dobývka ve žlabu Lavinového potoka

Dobývka se nalézá v pravé straně mělkého, asi 4 m hlubokého strmého žlabu v nadmořské výšce

zhruba 1 250 m. Její sz. stěna je pouze 1 m ode dna koryta potoka, respektive pod jeho úrovní. Potok zde tvoří asi tři metry vysoký strmý stupeň. Nelze vyloučit antropogenní úpravu tohoto stupně. Velmi strmý svah jižně nad dobývkou tvoří skalní plotna. Širší okolí je porostlé trávou, jižně od žlabu ve strmém svahu jsou ostrůvkovité porosty křeče. Nižle ve žlabu potok tvoří další, asi 5 m vysoký svislý stupeň se zaklíněnými balvany. Zde se však nepodařilo prokázat antropogenní vliv.

Hlavní část dobývky je 5 m dlouhá a zhruba 1 m široká. V přední části je metr dlouhá rozrážka vedoucí jv. směrem. V zadní části má hlavní dobývka oblé tvary a je zachován strop v délce necelého metru. Hornina se lasturnatě odlomuje podle obých tvarů

stěn a stropu dobývky. Zbytek stropu, vedoucí původně těsně pod povrchem, je propadlý. Dno je skalní, stupňovité, v přední části je vrstva kongelífrakční sutě částečně porostlé trávou.

Rozrážka směrem k JV téměř nemá zachován strop, nebo zde strop při ražbě vůbec nebyl. Přes čelní stěnu teče voda a stěna je prorostlá řasami a mechem. Je zde zachováno 12 vývrtů od sebe vzdálených zhruba 30 cm. Vývrtů jsou nepravidelně rozmístěné, maximálně 30 cm dlouhé a jejich průměr je 2-2,5 cm.

Dobývka v Lavinovém potoce je ražena v ostrohranně rozpadavých šedých kvarcitech a nenašli jsme stopy zrudnění. Jsou zde patrné dvě etapy činnosti. Při první byla vyražena hlavní dobývka a podle tvarů lze usuzovat na metodu ražby „sázení ohněm“. Při druhé etapě byl v přední části pravděpodobně použit střelný prach, jak to dokládají vývrtů.

Určit stáří dobývky je problematické, protože v dosud prostudovaných historických pramenech není o hornické činnosti v této části Obřtého dolu ani

zmínka. Část „sázení ohněm“ by se s určitou opatrností dala zařadit do 16. nebo první poloviny 17. století, odbočka ražená pomocí střelného prachu je mladší.

Přesto, že jsme nenašli stopy po zrudnění, lze se domnívat, že šlo skutečně o vytěžení malé polohy sulfidického zrudnění, kvůli které se vyplátilo k dílu transportovat množství dřeva na „sázení ohněm“.

Štola ve Sněžné strouze

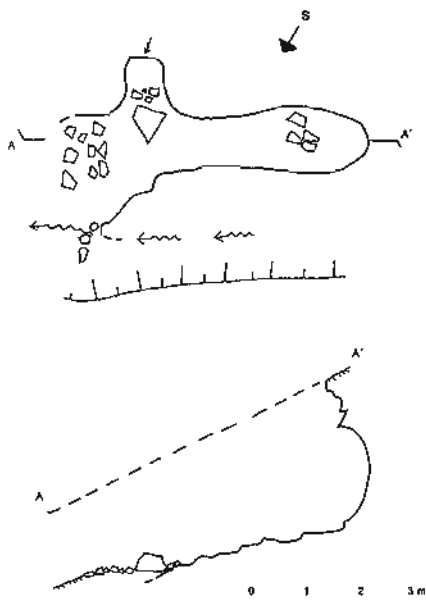
Ústí štoly se nalézá ve velmi strmém svahu nalevo od potoka ve Sněžné strouze v nadmořské výšce asi 1 200 m. Leží na listu mapy 1 : 10 000 Malá Úpa č. 03-243. Nad ústím štoly, respektive severně od štoly jsou malé skalky.

Štola má necelé tři metry vysoké trojúhelníkové ústí a je ražena zhruba kolmo na spádnicí svahu. Štola je 8 m dlouhá a postupně se snižuje na 1,7 m. Šířka štoly se pohybuje okolo 1 m. V závěru štoly je ve stěně několik špatně dochovaných vývrtů asi 30 cm dlouhých. Štola je vyplněna asi 30 cm hlubokou vodou s humózními kalů a řasami na dně. Před štolou je asi 5 m dlouhý zářez a nelze vyloučit, že část zářezu bylo raženo též jako štola, ale propadl se mělký strop. V zářezu jsou balvany a hustý porost trávy.

Štola je ražena v žule podle dvou poruch s ohlasy (90/70, 270/85), které určují i trojúhelníkový průřez v přední části štoly. Na poruše 90/70 je asi 5 cm mocná drčená zóna s ohlasy. Drčená zóna směrem ke vchodu vyklíní. Zrudnění jsme neobjevili. Štola byla pravděpodobně ražena pouze jako průzkumné dílo.

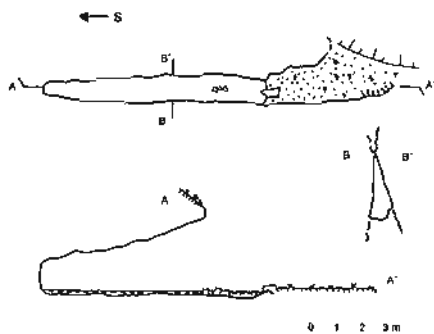
Dobývka ve žlabu Lavinového potoka - Obřtí důl

Tasler R. 2000

Štola ve Sněžné strouze - Obřtí důl

Tasler R. 2000

Štola je ražena pomocí stělného prachu a časové zařazení je opět problematické, pravděpodobně mladší než konec 17. století.

Diskuze průzkumných výsledků

Oba nálezy v extrémně přístupném terénu závěrového karu Obřího dolu jsou velkým překvapením. Dobývka ve Žlebu Lavinového potoka je vzhledem k použité metodě ražby dosud nejstarší v terénu doloženou dobývkou v Obřím dole a druhým nejvýše položeným dílem v Krkonoších. Přesto, že povrchové antropogenní a montánní tvary v Obřím dole podrobně zpracoval Pilous (1985), unikly tyto dvě lokality umístěné mimo „tradiční“ oblast dolování v Obřím dole až do dnešní doby pozornosti badatelů. Lokvenc (1969) uvádí, že v roce 1569 bylo v Obřím dole 7 dolů a 5 kutišť, ale tato díla se dosud nepodařilo spolehlivě identifikovat.

Tahové trhliny ve štolách v Temném dole v Krkonoších

Radko Táslar (ZO 5-02 Albeřice)

Někdy v první čtvrtině dvacátého století byly v několika krkonošských údolích navrženy přečhrady. Naštěstí ke stavbě nikdy nedošlo, ale po průzkumných pracích zůstala řada krátkých štol (Pilous 1986). Velká většina je dnes zavalená a nepřístupná. V Temném dole se však nalézají dvě štolky, které jsou zajímavé z hlediska výskytu tahových trhlin (Táslar 2000).

Štola č. 3

Ústí a vstupní část stropu je provalená. Zachovalá část štoly je dlouhá 15,8 m a směr má 130°. Původně byla štola dlouhá asi 18 m. Štola je asi 1,2 m široká a 2 až 2,2 m vysoká. Její tvar je však poznamenán zářtvy a tahovým rozevíráním trhlin. Asi 3,5 m za vstupním kuželem je velká hromada balvanů a jílovité hlíny vypadlé ze stropu. Na čelbě je velmi pěkná ukázka gravitační rozsedliny. Trhlinka je 20 cm široká. 3. 8. 2000 jsme v ústí štoly zaznamenali slabý výdušný průvan. Ve štole, asi 8 m od vchodu, byl 11. 11. 2000 nalezen netopýr, pravděpodobně netopýr vodní.

Štola č. 4

Ve vstupu jsou zbytky výdřevy. Do štoly je však možné proniknout nad tímto závalem propadlým otvorem ve stropu. Vstup je však extrémně

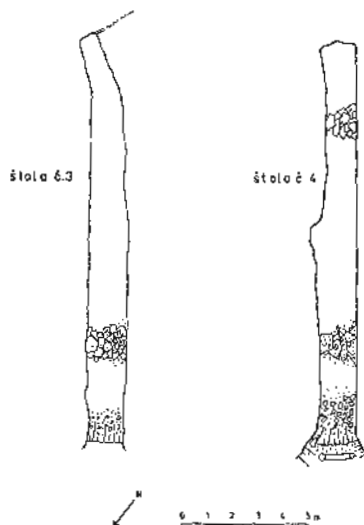
Literatura:

- Lokvenc T. (1969): Z historie Krkonoš. In Fanta J.: Příroda krkonošského národního parku; 15-32. Státní zemědělské nakladatelství, Praha.
Pilous V. (1985): Antropogenní montánní tvary reliéfu v Krkonošském národním parku - II. část (důlní díla). Opera corcontica, 22: 13-77. KRNAP, Praha.

Summary: Discovery of forgotten guags under the Krakonošova zahrádka in Obří důl (Krkonoše Mts.) Two mining relics were found in the extreme exposed region of Obří důl cwm. The age of the first mining relic is probably 300 years. This consideration is suggested by "fire" mining method. It is the oldest one in Obří důl cwm and also the second highest mining point on whole Krkonoše Mts. area. The second mining relic is younger, where gunpowder was used, probably after the end of 17th century.

nebezpečný. Zachovalá část štoly je dlouhá 16 m a směr má 130°. Původně byla štola dlouhá asi 19 m.

TEMNÝ DŮL – levobřežní dolní série štol

TÁSLAR 2000

Štola je asi 1,2 m široká a 2 až 2,2 m vysoká. Její tvar je však poznamenán zátrhy a tahovým rozevíráním trhlin. V přední části jsou na úseku asi 4 m zachovány zbytky ztrouchnivělé výdřevy držíci velké balvany. Ve štole, asi 5 m od vchodu, byl 11.11. 2000 nalezen netopýr, pravděpodobně netopýr vodní.

Štoly jsou raženy v muskovitických rulách, kterými je budováno celé široké okolí. Foliační plochy představující krystalizační břidličnatost mají průměrné hodnoty 100-130/55-80 a jsou porušeny diagonálním systémem puklin. Ve štolách jsou zastíženy rozevřené pukliny (trhliny) cca 290/85. Jejich rozevírání je způsobené gravitačními pohyby rulového masívu v příkrém skalnatém svahu. Zajímavý je průvan ve štole č. 3. Trhliny musí komunikovat s povrchem. Uvedená lokalita by byla velice vhodná pro měření gravitačních pohybů rulového masívu, kde na to však vzít peníze

Literatura:

Pilous V. (1986): Antropogenní montánní tvary reliéfu v Krkonošském národním parku - III. část (zlatonosná ložiska a jejich díla, průzkumné inženýrsko-geologické štoly) Opera Corcontica, 23: 5-52, Praha.

Táslar R. (2000): Průzkum inženýrsko-geologických štól v Temném Dole v Krkonoších. MS, Česká speleologická společnost Albeřice, arch. číslo: 0182, Svoboda nad Úpou.

Summary: Tensile fractures in exploration galleries in the Temný důl (Krkonoše mts.)

There are several exploration galleries in Temný důl. Driving of these exploration galleries was made in the 1 of the 20th century. Their existence is connected with consideration to build a dam here. Tensile fractures caused by gravitation are observed in these two, not more than 15 meters long galleries.

Penetrační měření v Tunelové chodbě jeskyně Spirálka v severovýchodní části Moravského krasu

Pavel Kalenda; Jaroslav „Žistěn“ Kučera (ZO 6-19 Plánivý)

V říjnu roku 2000, tedy abychom byli přesní, na svátek vzniku republiky 28.10.2000, jsme penetrovali v Tunelové chodbě jeskyně Spirálka. Inspiraci jsme získali již dříve v jeskyni Holštejnská, kde jsme se penetrací snažili potvrdit výsledky seizmického a geoelektrického ověřování mocnosti sedimentů, tedy hloubky skalního dna. Zde jsme si ověřili, že se dá velmi dobře pronikat penetračními tyčemi do písčitého sedimentu, ve štěrčích je však úsilí většinou marné.

Jako vhodnou lokalitu jsme vytipovali sedimenty Tunelové chodby, neboť jsou jehnozrné písčité a v oblasti Varhan byla již kopána sonda za účelem podrobného studia sedimentů /viz článek Jana Víta v publikaci „Jeskynní systém Piková dáma - Spirálová – monografie jeskyně z roku 1998/. Původně zřejmě tekla Bílá voda touto chodbou z Ústřední propasti do Odtokového sifonu, což by nám potvrdil povrch skalního dna nebo štěrčových sedimentů pod písčitém nánosem. Jiné geofyzikální metody zde jsou velmi těžko použitelné z důvodu blízkosti skalních stěn.

Prvním problémem bylo dostat poměrně těžkou penetrační sadu po žebřích na dno Ústřední propasti (zde bych chtěl poděkovat Geotestu Ostrava za její zapůjčení). S ohledem na dřívější zkušenosti

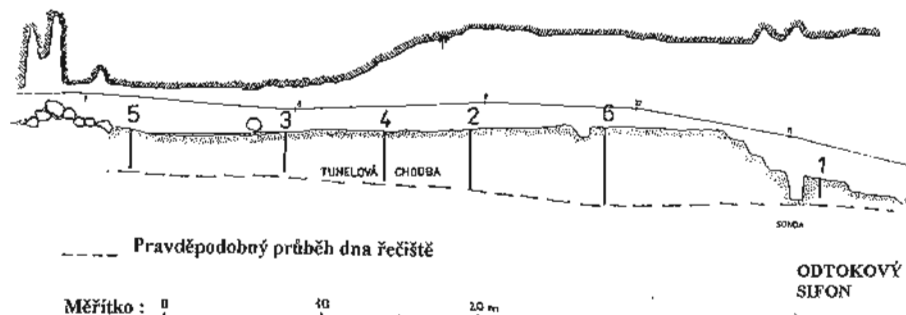
s dopravou čerpací techniky se nám to podařilo celkem bez problémů. Komplikací byl pouze dravý speleovak, který penetrační tyče nevhodně trousil.

Tyče pronikaly do sedimentu velmi lehce (až 15 cm na jeden úder) a podle obdobného pronikání ve všech sedmi sondách jsme usoudili, že celá vrchní sedimentární výplň chodby je homogenní a je předpoklad, že vznikla v relativně krátkém časovém úseku při jednom sedimentačním cyklu. „Dno“ chodby jsme zachytili vždy velmi ostře, zkrátka dál se již tyče neposunovaly. Pouze v první sondě přímo u Varhan jsme probili v hloubce cca 50 cm jednu tenčí vrstvu sintro u tyče pokračovala v měkčím sedimentu ještě cca 50 cm dále, kde jsme však definitivně skončili. Přítomnost těchto sintrových desek je patrná i u paty obnaženého profilu u Varhan.

Měření v ostatních sondách vykazovalo obdobné parametry. Po překonání vrchní (cca 10 cm mocné) zhuťné vrstvy sedimentu pronikaly tyče lehce až na „dno“. Pouze sondu 5 jsme opakovali, neboť jsme ji napoprvé založili blízko skalní stěny a tato nám zřejmě zabránila v hloubce cca 80 cm pod povrchem v dalším postupu.

Další sondy seřazené směrem od Ústřední propasti vykazovaly následující výsledky:

ÚSTŘEDNÍ PROPAST

Obr. 1: Penetrační měření v jeskyni Spirálka v severovýchodní části Moravského krasu

Sonda	5'	240	cm
	3	240	cm
	4	300	cm
	2	345	cm
	6	420	cm
	1	100	cm – založená u paty cca 4 m vysokého profilu sedimentů pod Varhanami

Z výše uvedeného je zřejmé, že „dno“ Tunelové chodby jeskyně Spirálka se svažuje směrem od Ústřední propasti a tedy alespoň v jedné části vývoje jeskyně voda tekla směrem z Ústřední propasti k Odtokovému sifonu. Měření velmi dobře potvrdilo nám již v úvodu vyřčený předpoklad.

Na závěr bychom chtěli podotknout, že nám

penetrační tyčky padaly z dřevého speleovaku i na zpáteční cestě.

Summary: Penetration tests in the Tunelová passage in the Spirálka Cave (Moravian Karst).

Penetration bar used for the test. Upper silty and fine-grained sandy layers were penetrated very easy, exception no. 1. There was a thin layer of speleotheme. The test has revealed the surface of gravel (more probably than rock bottom of the passage) inclining towards Odtokový sump. It is evidence of water flow direction, from Ústřední shaft towards Odtokový sump at least in part of the cave passage development.

Nové objevy v jeskyni Lopač

Petr „Střelca“ Střelec (ZO 6–16 Tartaros)

Ponor potoka Lopače v Ostrově u Macochy láká speleology už mnoho desetiletí, ale jeho podzemní průběh se daří odhalovat jen velmi obtížně a pomalu. První významný objev se podařil našim členům pod vedením Dušana Hlypra a Jaroslava Zoufálého v roce 1984, kdy se podařilo projít závalem a objevit cca 270 m chodeb protékaných aktivním tokem Lopače, dalšímu postupu však bránil odtokový sifon. Sifon se pokoušelo překonat několik speleopotápěčů ze ZO 6-09 Labyrint, najít volné pokračování se jim však nepodařilo, taktéž neúspěšně skončilo několik pokusů o vyčerpání sifonu. V roce 1995 se o

překonání sifonu pokoušel speleopotápěč Jan Šimeček ze ZO 6-23 Aragonit, který tragicky zahynul 3. 9. 1995 v závěrečné vzestupné části sifonu. Po náročné vyprošťovací akci, při níž byla vyražena 30 m hluboká šachta nad přítokové jezero sifonu a vyproštěno tělo J. Šimečka, se současně podařilo objevit cca 55 m aktivního řečiště končícího dvojicí sifonů, které se ještě téhož roku podařilo překonat potápěčům z 1-05 Geospeleos a 1-10 Speleoaquanaut. Za sifony objevili a zdokumentovali cca 40 m chodeb končících labilním závalem, o jehož překonání se v následujícím roce neúspěšně

pokoušeli. Nám nepotápěčům nezbylo nic jiného, než detailní průzkum prostor před sifony, hlavně jejich stropních partií, s cílem nalézt suchou cestu do prostor za sifony. Několik metrů před odtokovým sifonem se skutečně podařilo objevit fragment horizontu ve výšce 8 m nad řečištěm, do kterého ústí několik chodbiček kompletně vyplněných sedimenty. V chodbičce kopírující směr odtokového sifonu bylo započato s výkopovými pracemi, které se s dosaženou vzdáleností stávaly stále náročnějšími (stoupající počet potřebných pracovníků, vydýchaný vzduch), postup se zde proto postupně zpomaloval, a bylo potřeba vymyslet nějaké technické řešení. V roce 1999 jsme změnili taktiku a inspirováni úspěchy kolegů z Býčí skály jsme začali aplikovat metodu tzv. „hydrotěžby“ tj. rozplavování sedimentů pomocí proudnice vodou z přítokového sifonu hnanou nejdříve jedním a poté dvěma čerpadly KDFU 80. Metoda fungovala, ale vzhledem ke konzistenci sedimentů byla rychlost postupu velmi malá. Jako účinnější se ukázalo použití hasičského motorového čerpadla a čerpání vody z povrchu z předpolí ponoru. Metoda se však po celovikendové akci ukázala jako finančně neúnosná vzhledem ke spotřebě čerpadla a ceně benzínu. V létě 2000 jsme se ve spolupráci s potápěči znovu pokusili o vyčerpání odtokových sifonů. Když se pro značné zanesení sifonu sedimenty nepodařilo sifony vyčerpat ani překonat potápěčsky, bylo rozhodnuto, jiná cesta než shora už za sifony není.

Na lokalitu jsme se vrátili letos na jaře, kdy se v průběhu dvou velmi náročných víkendů, pomocí trojice kalových čerpadel a místy vysokotlakého čistícího zařízení (Falch 200 bar.), podařilo proniknout do komína spadajícího na řečiště Lopače v prostorách objevených potápěči.

Krátce po průniku do prostor známých do té doby jen potápěčům jsme začali řešit problém závalu, který se potápěčům nepodařilo překonat. Jako logicky nejsprávnější se nám jevila původní potápěčská sonda, kopírující původní, dnes povodňové řečiště Lopače. Po počátečním opatrném sondování jsme o Velikonočním víkendu odtransportovali na pracoviště dostatek dřeva na vyztužení labiálních bloků a začali pomalu postupovat dopředu, kdy jsme se snažili sledovat skalní dno původního řečiště, o které bylo možno rozprávět výděvnu. Práci komplikovaly labiální bloky ve stropu, které vypadávaly v nejméně vhodných okamžicích (moc nechybělo a Franci Musil nechal v závalu část chrupu). Přesto se podařilo za

celodenní akci postoupit cca 2 m dopředu, kde již bylo vidět, že mezery mezi bloky nabývají průlezných rozměrů. V neděli dopoledne transportujeme do jeskyně další dřevo a po několika hodinách zpevňování závalu velmi opatrně prolézáme mezi obrovskými bloky dopředu, po několika metrech narážíme znovu na aktiv. Dále cestu uzavírají opět nakupené balvany, mezi kterými si během několika minut prorážíme plazivku, kterou se konečně dostáváme za zával. Ihned za závalem jsme jako v jiné jeskyni, na poměry Lopače velký dóm dlouhý 22 m s několika komíny neznámé výšky, dno je pokryto balvanitou sutí a sedimenty splavenými z kominů. Prostora štmě klesá a na jejím konci opět narážíme na aktivní tok Lopače, strop zde klesá na necelý metr výšky, za tímto průlezem následují meandry vysoké 10-15 m, široké cca 70 cm, kterými Lopač kaskádovitě klesá. Náš postup zastavil vodopád, jehož výšku odhadujeme na 8 m, lano a lezecké pomůcky s sebou bohužel nemáme a proto další postup odkládáme na další akci. Následující víkend vyrážíme do jeskyně již vybaveni vším potřebným, osazujeme několik spítů a sestupujeme podél vodopádu do menšího dómu. Dále jeskyně opět mění charakter, meandry se rozšiřují a snižují na cca 5 m. Po několika desítkách metrů se řečiště znovu zužuje a za tímto zúžením potok padá dalším vodopádem vysokým cca 11 m do další většího prostoru. S určitými problémy, způsobenými dost lámavým vápencem nad vodopádem, osazujeme 2 spítů. Na dně dómu nás čeká nepříjemné zjištění - pod vodopádem potok klesne ještě asi dva metry toboganem zařizlým ve skalním dně, stáčí se vlevo a vlevá se do jezírka sifonu o průměru cca 2,5 m.

Nad sifonem nacházíme strmě stoupající plazivku založenou na stejné puklině jako sifon, která však po asi 15 metrech končí zcela ucpaná sedimenty, je zde však velmi reálná šance na obejít sifonu tak, jak se to podařilo u předchozích dvou. V současné době pracujeme na zaměření jeskyně a zpracování mapy, bylo též provedeno zaměření radiomajákem (koncový sifon se nachází na louce cca 50 m před Blažkovým závrtem a jeskyně dále pravděpodobně směřuje někam do prostoru pod jeskyní Liščí a dnes již zavalenou šachtu Průvanů). Potápěči z 1-05 Geospeleos a z Kladaň již zahájili průzkum sifonu, kde k všeobecnému překvapení dosáhli dna v hloubce takřka 27 m. Další pokračování je příliš úzké na průstup s lahvemi na zádech.

Objev nových prostor v Lopači nás opět

přesvědčil, že v našem krasu není žádný nový objev zadarmo, a i když je nás stále méně, může vytrvalost spojená s novými postupy přinést kýžený výsledek. Doufám, že třeba už v příštím čísle Spelea budu moci informovat o dalších výsledcích.

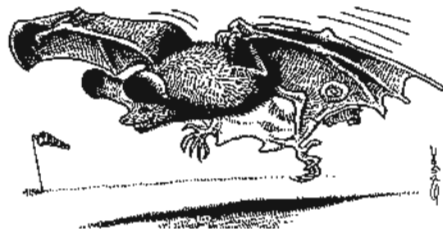
Na závěr bych chtěl poděkovat nejenom našemu nejaktivnějšímu dřelci a organizátorovi Filipu Doležalovi alias Kubovi, ale i Francimu Musilovi, přátelům z 6-01 Býčí skála a všem, kdo nám materiálně, technicky, pracovní i morálně pomohli.

Summary: New discovery in the Lopač Cave (Moravian Karst)

Discovery of the first 270 m of passages was made

in the year 1984. Next prolongation was stopped for more than 10 years by sump. There were several pumping and diving experiments. The shaft 30 meters deep was blasted almost 1 month after an accident 3rd September 1995 when diver J. Šimeček perished in rising branch of the sump. Next passage 55 m long was discovered along with the body of the diver. The next two sumps were dived through in the same year (1995) and 40 m of passage was discovered. The sumps were overcome by higher level originally filled with sediments. The rockfall at the end was overcome at Eastern 2001 and quite huge dome and 2 waterfalls (8 and 11 meters) were found. Recent end of the cave is a sump again, probably more than 27 m deep.

ZAHRAŇIČNÍ AKCE

Kuní propast - přítokový sifon

Michal Novák (ZO 1 – 05 Geospeleos)

Původně naplánovanou akci na Skalístý potok, který nás v současné době zajímá především, jsme museli pro vysoký vodní stav odložit, a tak jsme se rozhodli zkusit štěstí v přítokovém sifonu v hloubce -150 m v Kuní propasti.

Zde se před námi podařilo F. Kolbíkovi a následně T. Fussgängerovi naplat v sifonu několik desítek metrů.

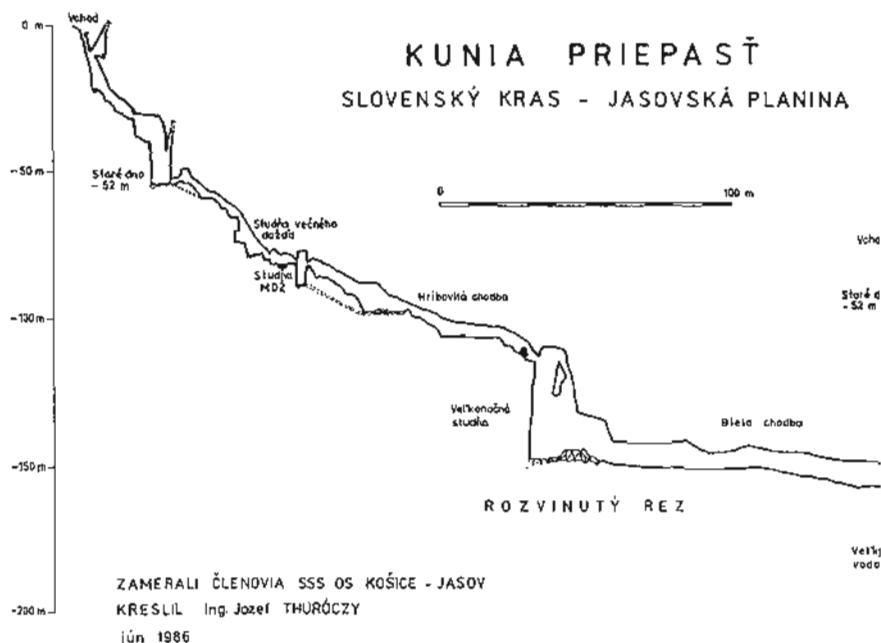
Sestup do propasti zahajujeme okolo poledního ve složení M. Honeš, M. Dvořáček a M. Novák. Společnost nám dělají tři plně speleovaky s vystrojovací materiál a jednou potápěčskou výstrojí. Již vstupní úžiny jsou předzvěstí následujících masochistických zážitků. Po několika metrech se úžiny rozšiřují a propast schodovitě klesá do hloubky -52 m až na Staré dno. Odtud následují dva užší průkopy a šikmá puklina až do Studny večného dažďa. Pokračujeme členitou chodbou s jezírky, která nás přivádí na další „pikantní“ místo, k

úzkému průlezu pod strop Studny MDŽ. Tu zdoláváme po zde nainstalovaném lanovém žebříku. Další úzký průlez a další lanový žebřík nás přivádí do Hřibové chodby pojmenované podle svého charakteristického tvaru. Je to v podstatě erozi modelovaná chodba, jejíž horní část je již fosilní a voda protéká ve spodní části úzkými puklinami. Na jejím konci je třetí lanový žebřík. Několik metrů za ním se chodba otvírá do mohutné, 35 m hluboké Velikonoční studny, jež je drobně skrápěná vodou. Z rozlehlé prostory na dně studny pokračujeme přes asi 5-ti metrový práh a šikmo dolů ukloněnou chodbu až na aktivní tok. Asi 20 m proti proudu je náš cíl. Po 3 hodinách jsme v hloubce -150 m u přítokového sifonu.

Bez větších prodlev začínáme s přípravami k ponoru a po půl hodině se M. Honeš noří do sifonu. Po několika pokusech bohužel zjišťuje, že chodba ústí v hloubce -7 m je díky minimálnímu průtoku

KUNIA PRIEPASŤ

SLOVENSKÝ KRAS - JASOVSKÁ PLANINA

vody sifonem v dôsledku sesuvu sedimentů se svahu zpět do chodby neprůchodná. Později, po prozkoumání chodby ústící zprava do většího jezera, zjišťujeme, že přítok z této chodby je přibližně stejný jako výtok z jezera a tím se potvrzuje domněnka o téměř nulovém průtoku sifonem. Tento stav popisuje též T. Fussgänger při svém pokusu 20.1.1999.

Paradoxem je, že v nedaleko ležícím Skalistém potoce je povodňový stav a zde téměř nulový průtok. Je to dáno tím, že Kuni propasť má podstatně menší sběrnou oblast (cca 1 km², na rozdíl od obrovské plochy sbírající vodu do Skalistého potoka.

Podarilo se nám pouze potvrdit propojení většího jezera s menší odtokovou částí oknem ve skalním žebru, které jezera odděluje. Je zřejmé, že potápění v přítokovém sifonu při nízkém průtoku je bezvýznamné. Bohužel, průtok sifonu se dá velmi těžko odhadnout na povrchu, a tak hrozí, že po poměrně náročném transportu bude následovat smutné zjištění o neprůchodnosti sifonu. Jediným ukazatelem by mohla být větší kumulace vody na sběrném území propasti při vydatných srážkách nebo při tání sněhu. (Dlouhodobé sychravé počasí, jak jsme

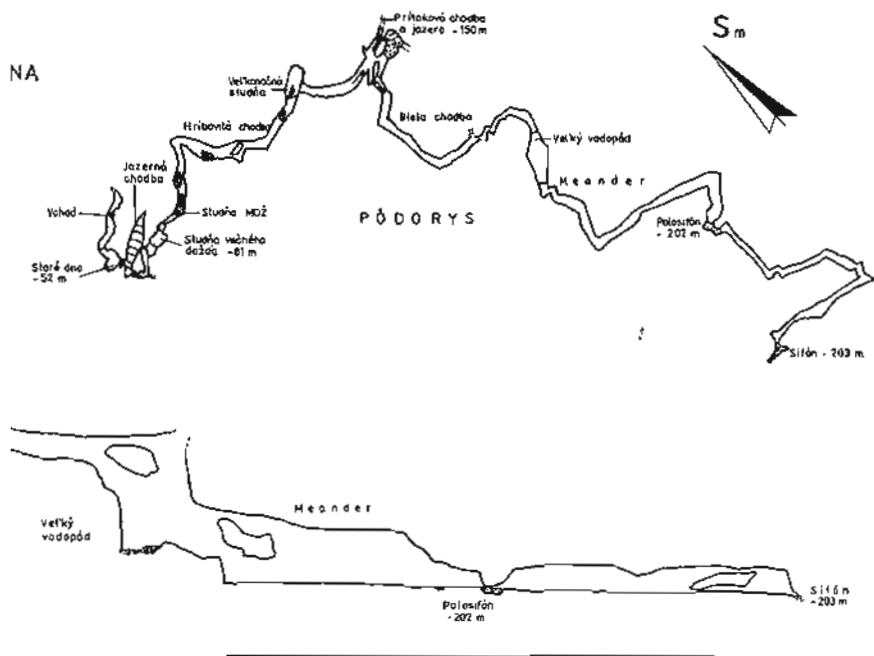
zjistili, není zárukou.) To ovšem může lehce znepříjemnit transport. Jak je vidět, ne vždy se shodují ideální podmínky pro průstup propasti a potápěčské aktivity.

Kromě přítokového sifonu propasť končí v hloubce -203 m odtokovým sifonem, prokazatelně vedoucím do Skalistého potoka. I zde se uskutečnilo několik potápěčských pokusů (F. Kolbík, V. Ďurček) spojit oba systémy. Zatím však bezúspěšně. Je to dáno náročností potápěčských pokusů, jak z Kuni propasti, tak ze strany Skalistého potoka.

Po 8 hodinách „zdravé“ akce stojíme opět před vchodem.

Summary: Kuni abyss - inflow sump.

Three members of Czech Speleological Society tried to duck inflow sump of the Kuni abyss (in Slovakia). The whole depth of the cave is 203 m to the ending sump, the inflow sump is situated on depth 150 m. This diving action had not success. Entrance to the passage under water (-7 m) was too narrow. The slip of the sediments and minimum of water discharge caused this situation.

PSEUDOKRAS A HISTORICKÉ PODZEMÍ

Propad v objektu Ministerstva národnej obrany v Praze

Václav Cítek

Úvod

Pod mnoha českými ministry se v posledních letech občas propadá půda pod nohama. V případě ministra národní obrany se jednalo o propad nikoliv alegorický, ale skutečný, který se udál nedaleko jeho kanceláře. V květnu 2001 došlov objektu MNO v Praze I, Tychonově ulici 1 k postupnému poklesávání okrajové části vozovky v jz. části areálu pod tenisovými kurty přibližně 100m pod zastávkou tramvaje Pražský hrad. Na místo byli přivoláni údržbáři, kteří rozšířili vstupní otvor a spálili poměrně velkou kavernu. Výzkumem kaverny se později zabývala firma SPELEO-Řehák, která podzemní objekt vymapovala. Jeho povrchové

zaměření provedl Z. Dragoun. Byl jsem požádán o prohlídku objektu a stručné geologické zhodnocení, případně o odhad, co objekt může představovat a jak mohl být velký. Je to spíš kuriozita než skutečné podzemí. Co si však zaslouhuje pozornost je pro současné podmínky a centrum Prahy ilustrativně zachovaný sprašový profil (jaký se neobjevil už několik desítek let), který je v současné době zkoumán a Žigovou z Geologického ústavu AVČR.

Geologická charakteristika

Podzemní prostora je ručně vyražena ve zvětralých a zjilovatělých letenských vrstvách (ordovik) těsně pod polohou svahovin (20-60 cm).

Zejména v zadní čelbě objektu je dobře patrné rytmické střídání více jílových a více písčitých partií v podobě, jak je známe z nedalekých odkrytí při ústí Chotkovy ulice nebo pod Belvederem a Svatováclavskou viničí. Nad ordovikem leží silně zjílovatělé, původně střípkovité sutě odvozené ze stejného souvrství. Místy v nich vystupují plochá, rozmyvová korýtka vyplněná úlomky zvětralých, křemencových partií letenského souvrství nebo rezavě zvětraliny. Mocnost této vrstvy je kolem 1 m.

Nad zvětralými svahovinami vystupují silně písčité, žluté, slabě vápnité spraše. Nad nimi leží přibližně 1 m mocná poloha šedavých jílovců s občasnými úlomky křemenců a limonitových kůr. Jílovce jsou odvozeny z letenského souvrství. Horní vrstva o mocnosti přibližně 80 cm je tvořena charakteristickou, žlutou, vápnitou spraší, která je místy po puklinách bíle zbarvena vysráženým karbonátem. Tato poloha končí přibližně v úrovni vozovky. Ve svahu nad vozovkou vystupuje 60 cm mocná, velmi pěkně vyvinutá poloha drobtovité černozemě. Horní část profilu je nejasná, protože je do výše dalších 2 m převrstvena navážkami.

Černozem má fosilní charakter a pravděpodobně představuje některou z pód komplexu PKII či PK III, který byl již dříve odkryt na druhé straně hřbetu poblíž Belvederu (dokumentace Archiv Pražského hradu, geologické řezy údolím Brusnice). Celé nadložní souvrství je měkké, rozpadavé a má tendenci k zálohmům a sesedání.

Děivější využití místa

Celý objekt MNO leží na okraji areálu bývalých značně rozsáhlých cihelen (jejich zbytkem je např. prostor mezi dejvickým nádražím a ulicí M. Horákové) a zejména v předpolí pražské barokní bastionové pevnosti. Cíp cihelného bastionu s rohovou bosází a se zazděným portálem do podzemní chodby vystupuje v rohu areálu přílehlajícímu k ulici U Pražského mostu. Až do roku 1993 sem chodili přespávat bezdomovci nebo kouřit vojáci. Později byl vstupen zazděn bez dalšího průzkumu. Plocha areálu MNO byla později mnohokrát upravována pro vojenské či výcvikové účely, takže původní terénní situace je dnes téměř neurčitelná.

Podzemní prostora

Dutina zde má charakter rovné, přímé chodby s plochým stropem o celkové délce 7,8 m, šířce 2,4

m a proměnlivé výšce 1,1-1,9 m. Chodba končí na jižní straně čelbou, nikoliv závalem. Dřevěná výztuž je ztrouchnivělá. Stojky jsou pečlivě odříznuty pilou, ale jedná se spíš o důkladnou než o profesionální práci – výřez na jedné ze stojek je příliš malý, sekera nebyla vůbec používána. Prostora pravděpodobně nebyla vyražena horníky (svědčí o tom i plochý, nikoliv klenutý strop). Kolmo na hlavní prostoru směrem k povrchu odbočuje úzká, plazivkovitá chodba o délce 6 m.

Účel prostory je nejasný. V úvahu připadá starý kryt, sklad výbušin nebo nějaké podobné využití. Domnívám se, že se jednalo o malou, účelově a spíš krátkodobě využívanou sklepní prostoru, která byla s povrchem spojena šikmou přístupovou chodbou a posléze zapomenuta. Dutina nemá z hlediska památkové péče žádný význam. Podle stavu výdřevy mohla být vybudována v letech 1900-1940.

Návrh sanace

1. Podzemní dutina by měla vyplněna a posléze zahrnuta. Problém bude s vyplňováním části vedoucí k povrchu, kde by mohlo pomoci zařízení pracující s tekutými směsmi (popílek apod.). Naštěstí je výška dovrchní chodbičky malá (40-60 cm), takže případně slehnutí volného, nezaplněného prostoru by na ploše tenisového kurtu nemělo představovat ani zdravotní riziko, ani hmotnou škodu. Byla prohlédnuta opěrná zídka kurtu a v celé délce nebylo zjištěno žádné postižení propadáním či sjžděním.

2. Pokud by se na tomto místě mělo v budoucnosti stavět (nepočítá se s tím) je nutný detailní geologický výzkum za použití zemního radaru.

3. Při orientační prohlídce okolního areálu je možné zaznamenat velké množství kanalizačních vpustí, starou studnu, otvory bývalé čerpací stanice apod. Domnívám se, že je nutné provést průzkum a zaměření několika generací dnes nefunkčních podzemních staveb – zejména vodních a kanalizačních přivaděčů. Podle informací místních pracovníků došlo nedávno k průsaku až k zatopení části areálu MNO ze vzdálené vodní havárie, která byla do areálu drenována neznámou cestou. Objasnění tras opuštěných podzemních technických sítí je i v zájmu ochrany a zabezpečení areálu.

Poděkování: Děkuji J. Řehákoví a jeho podzemně-ledovcové firmě za to, že mně vždycky v podzemní Praze ukáží něco zajímavého.

Summary: Large collapse close to of Minister of National Defense in Praha.

Large collapse leading to a relatively small underground space (2,4 x 7,9 m) appeared close to the office of Minister of National Defense in Praha 1. The cellar or shelter could be constructed between

1900 and 1940 and then left abandoned. The object is – in spite of rather curious location – unimportant, but the collapse revealed complex loess-paleosol profile of the kind which was not found in the Prague centre for decades.

TROCHA HISTORIE

Kdy je jeskyně či propast objevena a jak je hluboká?

Polemika o datování objevu a prvního vstupu na **případu Zbrašovských aragonitových jeskyní a hloubky Hranické Propasti.**

*Fraňo Sabbath Travěvec
sabbath@telecom.cz*

Vše začalo *Chaosem* a na nás je, abychom ho v rámci svých skrovných sil utřídili. Jeskyním, jeskyňkám, propastem, závrtům, ponorům a vyvěračkám přidělujeme evidenční čísla; popisy, mapy, plány, náčrty a fotografie ukládáme do počítačových databází. Postupně si tak vytváříme digitalizované obrazy krasu – jednoho dne bude vše pěkně uspořádané a lehce dostupné. Pak však jeskyňářství ztratí půvab objevování, zmizí ono poslední *Hic sunt leones*. Zbude jen speleoturistika...

Přestože se jeskyně zkoumají dlouhou řadu let, není jednotnost v určování a označování kdy byla jeskyně či propast objevena. Někdy je za toto datum považováno nalezení vchodu (otvoru), jindy prvo vstup člověka. Volným zaměřováním pak vznikají zmatky.

Podívejme se na případ Zbrašovských aragonitových jeskyní (dále jen ZAJ). Ing. Jaroslav Kopecký z Hranic uvádí (ústní sdělení 1998), že v létě 1911 spadl zbrašovskému lamači Karlu? Vavříkovi sochor do trhliny v obecním lomu Baránka. Nikdo o ni neprojevil zájem. V témže lomu byla v létě 1912 odkryta trhačmi pracemi skalní puklina

(Kowarzik 1913). Ze stejného otvoru vyrazil o vánočních svátcích 1912 teplý, vlhký vzduch, neboť v hloubce pět metrů měl +11 °C a byl vytlačen těžším, ledovým, okolním (-10 až -20 °C) (Chromý 1913b). Vodní pára obsažená v jeskynním ovzduší venku kondenzovala do téměř 10 m vysokého sloupu „páry“. Za mrazivého počasí se tak děje dodnes. (Pára je neviditelný plyn bez barvy a bez zápachu. To, co lidé obvykle nazývají „pára“ je vlastně oblak složený z mikroskopických kapiček, ve kterých se odráží bílé světlo.)

O nezvyklý úkaz se začal zajímat starosta Zbrašova Josef Chromý (hostinský, původně krejčí). Spolu se svým bratrem Čeněkem (správně Vincenc) začali puklinu délky 1 m a světlosti 15 cm ručně rozšiřovat. Později se k nim přidali další zbrašováci a hraničáci. V polovině ledna 1913 se podařilo vstup dostatečně zvětšit a první, kdo vnikl do podzemí, byl člen zbrašovského spolku dobrovolných hasičů, mladší bratr Čeněk. Dostal se v komínu nazvaném *Starý vchod* (nyní svévolně přejmenovaném na *Objevitelský komín*) do hloubky asi 5 m. Během čtrnácti dní jej vystrojili ledovými třímetrovými

žebříky a opět Čeněk pronikl až do *Kapličky*. Po namáhavém překonání závalu, úžiny a vystrojení dalšími žebříky, se na „dno“ *Starého vchodu* do *Jurikova domu* první odvážil hraničák, lesní adjunkt Rudolf Winkler (někdy počešťováno na Vinkler), vyzbrojený acetylenovou lampou, kloboukem a jištěný hasičským lanem (Chromý 1913b; Kowarzik 1913). Datum prvovstupu do *Jurikova domu* 3. března 1913 (což je pondělí) uvádí pouze profesor pražského gymnasia Dr. Rudolf Kowarzik, účastník výzkumů. *Dobrovolní zbrašovští havíři* chodili do podzemí v noci a tak je možné, že tušení velkého objevu je donutilo přetáhnout nedělní akci až do pondělních ranních hodin. Vůbec první zmínka o ZAJ vyšla tiskem v nejbližším čísle hraničských novin *Hlasy z Pobečví. List ku hájení zájmů českého lidu v Pobečví* v sobotu dne 8. března 1913 a její autorství je přisuzováno Josefu Chromému (Chromý 1913a). *Objevitelé* jsou nazýváni jen bratři Chromí, neboť se nejvíce zasloužili o průzkum ZAJ. Jména a podoby ostatních *havířů* zapadly a identifikovat je na dobových fotografiích bude stále obtížnější. Ale to je jiná kapitola.

Josef Chromý ve svých zprávách a vzpomínkách vždy píše, že ZAJ byly objeveny v polovině ledna 1913 (CHROMÝ 1929a, 1929b, 1929c, atd.), nebo alespoň v roce 1913 (Chromý 1927, 1931, 1934, 1936, 1940 apod.). Přesné datum bohužel nikde (a nikdo) neuvádí. Podle článků popisujících oslavu 1. výročí objevení ZAJ (Anonymus 1914a; Anonymus 1914b) odhadují datum objevu (prvovstupu) na sobotu dne 18. ledna 1913.

Teprve v poslední době se z neznámých příčin dozvídáme od průvodců (Šimečková 1999), z propagačních materiálů vydaných Správou ZAJ, novinových článků a oslav výročí, že ZAJ byly objeveny již roku 1912. O tom, že by se objevitel Josef Chromý celá léta mýlil, však silně pochybuji.

Domnívám se, že by se mělo vždy uvádět, kdy byl poprvé nalezen zející vchod do jeskyně a kým a kdy do ní vstoupil první člověk (a kdo). Nebo kdy a kým byl vchod prohrabán, proražen, prošťfílen atd. a kdy a kdo první do jeskyně vstoupil. V dnešní době však mohou být jeskyně objeveny i jiným způsobem, než klasickým průnikem zasutým vchodem. Pomocí geofyzikálních metod (mikrogravimetrie, ultrazvuk, seismika, termovize atd.) mohou být zjištěny nové dutiny a následně se do nich můžeme provrtat a zavést videokameru. Kdy

pak byla tato jeskyně objevena?

Obdobně tam, kde končí možnosti klasické speleologie (a speleopotápění) v již známých lokalitách, nastoupí různé formy *dálkového* průzkumu. Bude se tak dít stále častěji. Pěkný příklad dlouhodobého dálkového průzkumu, kam lidská noha dosud (nebo tehdy) nevkrčila, je objevování zatopených částí *Hranické propasti*. Nemám na mysli jen poslední sestup robota R.O.V. Hyball belgického průmyslníka Carl von Basel dne 18.9.1995, ovládaného joystickem po koaxiálním kabelu, vybaveného videokamerou, sonarem, digitálním hloubkoměrem a kompasem (–185 m a –205 m) (Piškula 1996), ale i všechny mechanické sondy spuštěné ZO 7-02 ČSS *Hranický kras* Olomouc v letech 1979-80 (–175 m, odběrák na kyslíku VÚGI model LV 150 doplněný hloubkoměrem s vlnčnou ručičkou indikující max. dosaženou hloubku) (Kovařík 1985), olovnice a *speciální olovnice* RNDr. Jiřího Pogody (–136 m 19.7.1974; –175 m 22.9.1974; –260 m 13.4.1980) (Novotný 1974a, 1974b, 1980; Anonymus 1980, Pogoda 1995, Trávnec 1995), 2 kg zátěž na lhně značované šňůře RNDr. Jaroslava Dosedly (léto 1951, 85 sond - bathymetrický pláněk *Jezírka*) (Dosedla 1953) ale i 2 kg *závaží v ostrý hrot zakončené* spuštěné Josefem V. Šindelem (–36 m, 25.4.1902) (Šindel 1903).

Mnohé přehledové žebříčky propastí světa však uvádí jen tu hloubku, do které pronikl člověk osobně a údaje získané jiným způsobem ignorují. Jejich autoři tím vnášejí do evidence opět chaos...

Literatura:

- Anonymus (1914a): Na Zbrašově pořádán bude 17. ledna 1914 večírek na oslavu jednoletého jubilea objevení zbrašovských jeskyní. *Hlasy z Pobečví. List ku hájení zájmů Českého lidu v Pobečví. Hranice*. roč. 17, 1914, čís. 3, 17. ledna 1914, str. 5
- Anonymus (1914b): Odbor Klubu českých turistů v Píerově zúčastnil se v sobotu 17. t. m. večírku, pořádaného v krápníkových jeskyních zbrašovských na oslavu jednoletého objevení těchto. Píerovský obzor. (Týdeník osvěty a vzdělávání lidu.) Píerov. roč. 5, 1914, leden, čís. 4, v pátek odpoledne [23. ledna 1914] str. 18
- Anonymus (1980): Hloubka Hranické propasti. *Zemědělské noviny*. roč. 36, číslo 118, 21.05.1980; str. 4
- Dosedla J. (1953): K morfoloží jezírka v Hranické

- Propasti. In: Sborník Československé společnosti zeměpisné. Praha 1953, 58: str. 168-170
- [Chromý J.] Anonymus (1913a): Nová jeskyně. Hlasy z Pobečví. List ku hájení zájmů českého lidu v Pobečví. Hranice. roč. 16, čís. 10, 8 března 1913, str. 3.
- Chromý J. (1913b): Nové jeskyně u Zbrašova Hlasy z Pobečví. List ku hájení zájmů českého lidu v Pobečví. Hranice. roč. 16, čís. 16, 19. dubna 1913, str. 6; čís. 17, 26. dubna 1913, str. 6; čís. 18, 3. května 1913, str. 5; čís. 19, 10. května 1913, str. 4; čís. 20, 17. května 1913, str. 6-7.
- Chromý J. (1927): Zbrašovské krápníkové jeskyně. In: Sedláček Alfons. Hranice a lázně Teplice se Zbrašovskými krápníkovými jeskyněmi. Hranice. Spolek pro udržování krápníkových jeskyní v Hranicích 1927, str. 11-19
- [Chromý J.] kryptofiktonym Orchideus J. M. (1929a): Zbrašovské krápníkové jeskyně Moravsko slezský deník. Moravská Ostrava. 1929, roč. 30, čís. 42, 11.2.1929, str. 3; čís. 49, 18.2.1929, str. 3; čís. 63, 4.3.1929, str. 4, čís. 77, 18.3.1929, str. 3.
- [Chromý J.] grafonym kryptofiktonymu –orch. (1929b). Zbrašovské krápníkové jeskyně. Moravská brána. Hranice 1929, roč. 1, 1928/1929, číslo 10, 22.2.1929, str. 1-2.
- Chromý J. (1929c): Zbrašovské krápníkové jeskyně u Hranic. Záhorská kronika. Vlastivědný sborník Záhohí a Pobečví. Dolní Újezd u Lipníka nad Bečvou. roč. 12, 1929/1930, číslo 1, září 1929, str. 6-10
- Chromý J. (1931): Zbrašovské aragonitové jeskyně. Záhorská kronika. Vlastivědný sborník Záhohí a Pobečví. Dolní Újezd u Lipníka nad Bečvou. roč. 14, 1931/1932, číslo 1, září 1931, str. 14-20
- Chromý J. (1934): Zbrašovské aragonitové jeskyně u Hranic. In: Indra Bohumír. Hranice a okolí. Brno. Vydala firma „Rekord“, propagační podnik Brno 1934, 31 str. 20-25, [4 č.b. foto (pohlednice); 1 č.b. pláněk ZAJ (půdorys a 1 řez)]
- [Chromý J.] anonymus (1936): Zbrašovské aragonitové jeskyně u Hranic. Lázeňský zpravodaj uhlíčitých lázní Teplice n. Bečvou. Teplice nad Bečvou. roč. 2 (5), číslo 4, 4. července 1936, str. 1
- [Chromý J.] anonymus (1940). Zbrašovské aragonitové jeskyně u lázni. Lázeňský zpravodaj uhlíčitých lázní Teplice n. Bečvou. Teplice nad Bečvou. roč. 6 (9), číslo 3, 15. června 1940, str. 1-2
- Kovařík J. (1985): Hranická propast. Úvodní zpráva a zpráva o výzkumu 1979-1985 ČSSR ZO 7-02 Speleopotápečská skupina „Hranický Kras“. Olomouc. [ZO 7-02 ČSSR „Hranický kras“ Olomouc] červenec 1985.
- Kowarzik R. (1913): Über eine neuentdeckte Höhle bei Mährisch-Weißkirchen. Deutsche Rundschau für Geographie. Wien und Leipzig, A. Hartleben, s Verlag. roč. 35, 1912/1913; 1913, str. 420-421
- LN [Novotný L.] (1974a): Rekord Hranické propasti. Zpravodaj města Hranic a lázní Teplice n. B. Hranice. roč. 15; číslo: září 1974; str. 3
- LN [Novotný L.] (1974b): Skupina olomouckých potápěčů za vedení prom. ped Jiřih Pogody.... Zpravodaj města Hranic a lázní Teplice n. B. Hranice. roč. 15; číslo: říjen 1974; str. 14
- Novotný L. (1980): Hranická propast a snahy o zjištění její hloubky. Vlastivědné listy severomoravského kraje. Opava. roč. 6; 1980; číslo 1, str. 28-31
- Piškuła M. (1996): Hlubkový průzkum Propasti u Hranic na Moravě. In.: Speleofórum '96. Setkání speleologů v Moravském krasu, meeting of speleologist in the Moravian Karst. Svazek č. 15. Praha. Vydalo nakladatelství Zlatý kůň ve spolupráci s Českou speleologickou společností (předsednictvo) 1996. str. 22-24
- Pogoda J. (1995): Omyl v Hranické propasti. Hanácké noviny. Olomouc. Hanácké noviny sro; roč. 6, čís. 121; 12.10 1995, str. 6
- Šimečková B. (1999): Zbrašovské aragonitové jeskyně. – průvodcovský text. -Teplice nad Bečvou. [Správa Zbrašovských aragonitových jeskyní. Agentura ochrany přírody a krajiny]. 20.3.1999, 7 str., manuskript
- Šindel J. V. (1903): Hranická propast. In: Věstník klubu přírodovědeckého v Prostějově. Prostějov. Klub přírodovědecký v Prostějově 1903. roč. 5, 1902. str. 28-45 plus 4 č.b. foto na 4 křídových tabulkách na konci svazku
- Trávěnek F. (1990): Pfklenout propast nad propastí. Hanácké noviny Olomouc Hanácké noviny sro; roč. 6, číslo 136; 18 11 1995, str. 4

TECHNIKA A ZPRÁVY SZS

Cvičná záchranná akce SZS Moravský kras na lokalitě Hluboký závrt

*J. Bubák Buček (ZO 6-10 Hluboký závrt); L. Beny Beneš (ZO 6-19 Plánivý)
(stanice SZS č. 3 Moravský kras)*

Cíl akce: Nácvik transportu raněného v nosítkách ze dna Ústřední propasti na povrch.

Datum akce: 20. ledna 2001

Vedoucí akce: Náčelník SZS pro ČR B. Koutecký.

Počet zúčastněných: 9

Doba trvání akce: 4 hodiny

Popis lokality: Hluboký závrt leží na Ostrovské plošině severně od Macochy. Byl otevřen r. 1939 prof. Absolonem. Jedná se o propastovitý systém, tvořený několika kolnými stupni o celkové hloubce 105 m..

Jeskyň Hluboký závrt (-105 m) je SZS známa již z dřívějších cvičení. Je dobře vstrojena a svým charakterem je vhodná k procvičování technik horizontálního i vertikálního transportu nosítek i souhry samotných záchranářů. Cvičení se zúčastnili také noví čekatelé SZS Moravský kras a jeden lezec z HZS Brno. Celá akce je fotograficky zdokumentována, protože bylo konstatováno, že dobrých fotografií ze cvičných akcí je jako šafránu (nebo ještě méně).

Již při sestupu se záchranáři podle domluvy rozmístili na patřičná místa. Vzhledem k nízkému počtu lezců bylo rozhodnuto budovat jednotlivá stanoviště kladkostrojů postupně. Akce začala na dně Ústřední propasti zabalením cvičného „fuhýka“ do nosítek. Zbytek družstva zatím v úžině nad Ústřední propastí sestavoval první kladkostroj. Po zdokumentování zabalených nosítek se fotograf se svým bleskovým fámulusem přesunul k sestavenému

kladkostroji. V detailu tak mohli zaznamenat kapky potu na čelech tabačího družstva. Po protažení nosítek úžinou byl kladkostroj demontován a tahačský tým se přesunul nad další vertikálu. Sestavování kladkostroje si vyzkoušeli další záchranáři a zakrátko mohla nosítka i s doprovodem stoupat dalším úsekem. Přitom všude kolem dokola hopkal fotograf a vydával pokyny:

„Stůjte, netahejte, ale tvařte se, jako byste tahali. Tahejte a počte se! Teď netahejte, ale dívejte se zadumaně na kladkostroj!“ a mnohé další.

Další úsek byl již řešen kladkostrojem z povrchu nad zaskružovaným vchodem. Zde byla poprvé vyzkoušena nově zakoupená trojnožka firmy SPENT. Tato novinka má výrazně usnadnit práci nad vertikálními vchody, kde není možné optimálně kotvit kladkostroje nebo jiná zařízení. Problémem se však ukázala být stabilita trojnožky při horizontálním vedení kladkostroje ke stromům poblíž vchodu. Trojnožku bylo nutné zajistit k protilehlým stromům. To sice vyřešilo současnou situaci, ale pro aplikaci u vchodu v otevřeném terénu se objevil těžko řešitelný problém. Hlavní vertikální část (vchodu (-15 m) byla proto nosítka vytažena pomocí protiváhy. Tento způsob se pro trojnožku jevil jako neoptimálnější. Použití trojnožky SPENT bude nutno ještě důkladně nacvičit a zvážit nejučinnější uplatnění.

Celá cvičná akce trvala 4 hodiny a i přes neúčast některých členů (expedice Slovinsko) dokázala dobrou připravenost SZS Moravský kras.

Součinnostní cvičení Speleologické záchranné služby na lokalitě Skleněné dómý 17. února 2001

L. Beny Beneš, ZO 6-19 Plánivý (stanice SZS č.3 Moravský kras)

Cíl akce: Nácvik souhry jednotlivých stanic SZS při akci většího rozsahu.

Vedoucí akce: Náčelník SZS pro ČR B. Koutecký

Počet zúčastněných: stanice SZS č.1 Praha -10, stanice SZS č.2 Plzeň -10, stanice SZS č.3 Moravský kras - 11, stanice SZS č.4 Severní Morava - 0

Doba trvání akce: 8 hodin

Popis lokality: Skleněné dómý jsou pokračováním Masarykova dómu na vodní plavbě Punkevních jeskyní. V letech 1990 byl v zadních partiích Skleněných dómů vylezen komín v Katedrále

Moravského krasu a do konce roku 1993 se podařilo postupně objevit horní patra v délce 500 m a celkové výšce 112 m nade dnem Katedrály. V roce 1995 byl otevřen horní vchod na Macošské plošině. Vertikální část je tvořena několika kolmými stupni, propojenými užšími průlezy, a horizontálními úseky.

Lokalita byla vybrána pro svoji náročnost a různorodost terénu. Její charakter umožňuje nácvik transportu nosítek v nízkých chodbách, úžinách, kolmých stupních i rozlehlých dómech. Při poradě na povrchu byla podle předchozího průzkumu určena stanoviště jednotlivých kladkostrojů. Záchranáři se rozdělili do skupin tak, aby byla obsazena všechna stanoviště a nosítka mohla sloupat plynule vzhůru. Většina stanovišť musela být vybavena umělými kotevními body.

Nejprve sestoupila na nejnižší úroveň vertikální části jeskyně (dno Katedrály Moravského krasu) vlastní záchranná skupina s vybraným „tuhýkem“. Za „tuhýka“ byl vybrán zkušený záchranář J. Andy Andrlé (stanice č. 2), který je pro svoje rozměry a trpělivou, až zádumčivou povahu oblíbenou zátěží v nosítkách. Za nimi sestupovala postupně jednotlivá družstva s potřebnými lany a technickým vybavením. Po dosažení určených míst záchranáři zřídili jednotlivá stanoviště, spustili ke spodním stanovištím tahací a jističí lana a očekávali transportovanou nosítka. Na povrchu nad zaskružovaným vchodem byla umístěna trojnožka SPENT s posledním kladkostrojem.

Záchranná skupina zabalila „tuhýka“ do nosítek a jala se ho transportovat na začátek prvního vertikálního stupně. Tam jej převzala první skupina, upevnila nosítka k tahacímu a jističímu lanu a za

doprovodu záchranáře je začala vytažovat k prvnímu kladkostroji. Po zdolání vertikálního stupně pak přenesla nosítka pod další stupeň, kde již netrpělivě čekala další skupina. Nosítka tak postupně plynule stoupala propastí až do protáhlého horního dómu (Chodba nedočkavců). Tam následoval další horizontální transport, který vzhledem k jeskynní výzdobě musel probíhat pomalu a opatrně. Největším oříškem celé akce se staly úžiny těsně pod zaskružovaným vchodem. Nosítka s „tuhýkem“ musela být několikrát spuštěna znovu na dno dómu, než se podařilo nalézt správný úhel a natočení k průstupu klíčovým místem. Vlastní vytažení na povrch pak bylo již jen rutinní záležitostí.

Nedělní dopoledne bylo vzhledem k relativně dobré účasti většiny stanic využito ke zdravotnickému školení a plánování dalších cvičných akcí.

Největším hrdinou celé víkendové akce se stal však mladý nadějný záchranář ze stanice č. I Praha. V noci z pátku na sobotu byl stížen žaludeční nevolností tak prudkou, že byl v sobotu ráno uznán vedoucím stanice č. I akce neschopným. Byl ponechán k zotavení v teple a pohodlí na základně Slepízárna (ZO 6-19 Plánivý), aby byl schopen vydržet nedělní transport zpět domů. Jaké však bylo překvapení kolegů, když v sobotu večer byl zastížen ve stavu ještě daleko horším. Ukázalo se, že si při sušení svého spacího pytle nevyšl, že ho pokládá na do červena rozžhavenou rouru od kamen. Následně vzniklý pach seškváčeného peří naplnil celou základnu oděrem tak mocným, že se přitížilo nejen nemocnému, ale po příchodu i jeho kolegům. Celou noc otevřená okna pak nebyla projevem otužlosti, nýbrž pudu sebezáchovy.

Nýty pro Moravský kras

Při každoroční revizi materiálu Speleologické záchranné služby č. 3 Moravský kras byl zjištěn nadbytek nesamovrtných nýtů s vnitřním závitem M 8 (cca 80 kusů). Tyto nýty byly původně určeny k postupnému vystrojení exponovaných jeskyní v Moravském krasu pro případ zásahu SZS. Pro tento účel však záhy začala SZS používat přednostně nýty nerezové nebo zalepovací kotvy, u kterých je předpoklad delší životnosti. Na lednové schůzi bylo proto rozhodnuto nabídnout přebytkové nýty

zájemcům ze ZO ČSS a jiných speleologických skupin působících v regionu SZS č. 3. Tyto nýty jsou určeny ke zvýšení bezpečnosti pohybu v domácích jeskyních, nikoliv pro případnou exploraci komínů či expediční činnost. Po dohodě je možné zajistit osazování nýtů členem SZS (nutno použít vrtáčku).

Svoje požadavky nýtů nebo jejich aplikace v jeskyni adresujte na: Jiřího Bubáka Bučka, tel.: 0606/165 149. e-mail: cadova@ukus.fee.vutbr.cz

Propast v Tomáškově lomu u Srbska

Mojmír Závíška (stanice SZS č. 1 Český kras)

Tomáškárna již dlouhou řadu let patří mezi nejnavštěvovanější propasti v Českém krasu a to jak členy ČSS, tak i „divokými“ jeskyňáři, často bez základních znalostí speleoalpinismu. To se, bohužel, projevuje na vystrojení této lokality, které před lety instaloval Tonda Zelenka. Sám jsem se o tom přesvědčil při vystrojení jedné fixní plakety a následném zatížení jsem při kontrolním pohledu na kotvení strnul, protože plaketa se pozvolna rozevírala a od pádu do průvěsu mě zachránilo jen včasné zakomínování.

Po této příhodě během cvičení SZS č. 1 Český kras její členové zkontrolovali a podle potřeby doplnili nové strojení propasti tak, jak je zachyceno na vystrojovacím plánu.

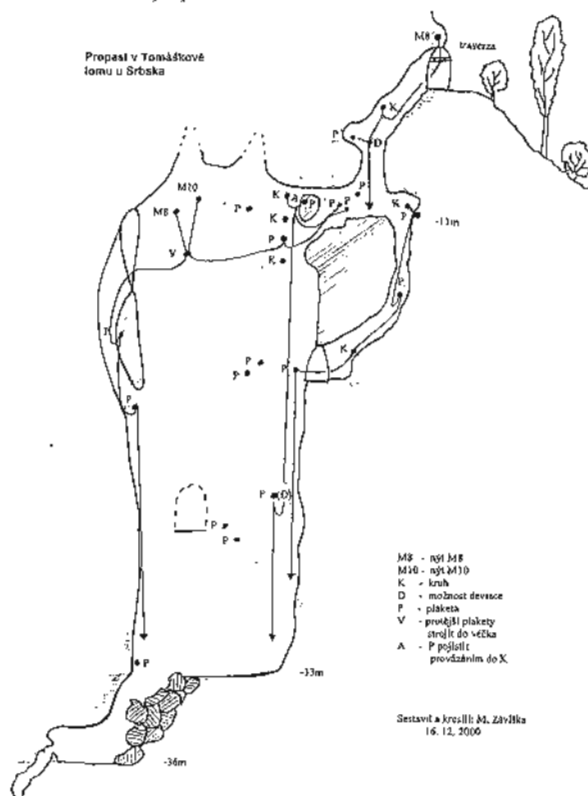
Jelikož je Tomáškárna otevřená propast a slouží

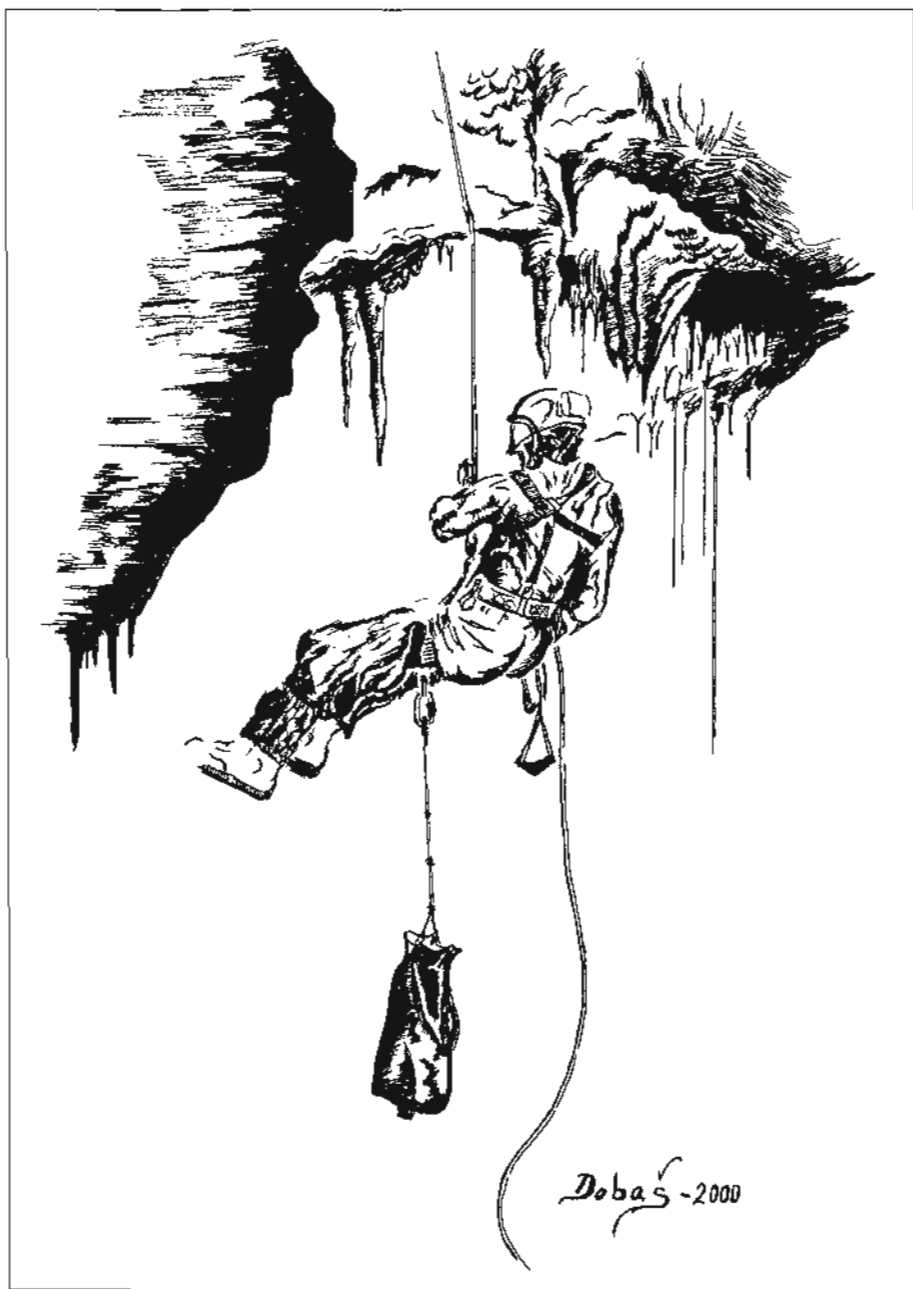
jako cvičná lokalita širokému spektru dobrodruhů, kteří často kotvení namáhají nesprávným způsobem, je potřeba každou plaketu před vystrojením důkladně zkontrolovat a dbát na to, aby první kotvení bylo vždy zdvojnásobeno a ostatně propojeno do jedné lanové soustavy tak, aby v případě destrukce jednoho kotvicího bodu nebo přepínky nedošlo k poškození celého vystrojení.

Doufám, že přiložený náčrt vystrojovacích bodů Vás bude inspirovat k vymýšlení různých způsobů vystrojení a tím k zdokonalení vaší lezecké dovednosti.

Mnoho úspěchů při vystrojování nových cest, překrásné zážitky a bezpečné lezení v Tomáškárně za sebe i ostatní členy SZS přeje

Mojmír Závíška

VÝROČÍ A VZPOMÍNKY

Pan učitel Valeš zemřel

Wabi Stárka

Pomalu do mytických temnot se ztrácejí počátky organizované české speleologie, významné postavy té slavné doby padesátých a šedesátých let mizí v polozapomenutí a odcházejí do krásu nadzemských.

V Čechách to platí zejména o členech legendární „staré gardy“, která se kolem Jiřího Kukly a Františka Proška seskupila zvláště pod dojmem velkého objevu na Zlatém koni. Do této skupiny patřili i dříve nebo nedávno zesnulí jeskyňáři, počínaje samotným archeologem Proškem, Mílou Hessem, Aničkou Hlaváčkovou, Janou Vaňkovou, Jardou Kopšem. V únorových a březnových dnech letošního roku k nim přibyl Jarda Veselý z Prahy a fevnický pan učitel Zdeněk Valeš.

O něm chci zde zveřejnit krátkou vzpomínku, která připomene tuto osobnost těm, kteří ho znali a přiblíží ho těm, pro něž byl neznámou postavou.

Zdeněk Valeš začínal svou učitelskou dráhu v Praze 4 na Hanusově škole, kde byl iniciátorem „zeměpisného kroužku“ žactva. Byl to vlastně dobře vedený oddíl mladých turistů, který už v té době vydatně spolupracoval s podobným „kroužkem“, ve skutečnosti s bývalým skautským oddílem vedeným Vladimírem Wabim Stárkou.

Po několika letech přesídlil Zdeněk Valeš do Řevnic a vyučoval na tamní základní škole. Ocílil se tak blízko hranic Českého krasu, krajiny, která mu učarovala a usměrnila jeho mimoškolní aktivitu. Na začátku padesátých let se svým kroužkem, složeným nyní už převážně ze žáků řevnické školy, se pan učitel Valeš zapojil do činnosti amatérských speleologů, pomáhal při výzkumných a výkopových pracích v

„blbodřech“ kolem Srbska a Koněprus, fotografoval a provozoval to, čemu se dnes říká „krasová turistika“. Spolu s Wabim Stárkou rozšířil působnost svého spolkokroužku i na Slovensko, kde se věnoval zejména lokalizaci a výzkumu propastí na tehdy málo známé planině Dolný vrch ve Slovenském krasu. Cestovatelská činnost obou kroužků se rozšířila i do zahraničí: do krasových oblastí Maďarska a Rumunska, v této zemi zvláště do Dobružďe.

Nepřízeň komunistických školských činitelů zasáhla hluboce do Valešova života v období Husákovy normalizace: byl přeložen ze fevnické školy na základní školu v Jílovém u Prahy a tam pokračoval ve své učitelské práci. Co tento politický „trest“ představoval, může posoudit ten, kdo zná topografickou situaci Řevnic a Jílového. Stačí říci, že panu učiteli Valešovi to přivodilo v pracovních dnech vstávání o půl čtvrté ráno, aby pak vlakem, metrem a autobusem dojel před osmou hodinou ranní do školy, která mu byla určena. Komplikovanou cestu podstupoval pravidelně v létě jako v zimě a zůstal věrný jílovské škole i po pádu komunistického režimu, kdy by se byl snad mohl pokusit o návrat do školy ve svém bydlišti. V Jílovém doučil až do únorových dnů roku 2001, kdy ho postihlo těžké onemocnění končící smrtí.

Na poslední cestě na fevnickém hřbitově ho přišli vyprovodit četní přátelé, žáci jílovské školy a kolegové učitelé, i nejvýznamnější z jeho odchovanců, dnešní členové speleologické záchranné služby Zdeněk Řezábek a Standa Kácha, i jeho dlouhodobý přítel a spolupracovník Vladimír Stárka – Wabi, který na pohřbu zastupoval i organizaci Krasové sekce, jejímž byl Valeš členem.

Hanka

Byl poslední víkend v září roku 1986 a na tradiční Jeskyňářský den pořádaný Pustožlebskou skupinou tehdejšího Speleologického klubu se sjelo několik desítek lidí z celé republiky. Byli to nejeskyňáři, převážně mladí lidé zajímající se o

jeskyně, kras a přírodu vůbec, kterým jsme touto formou umožňovali jedenkrát v roce navštívit nepřístupné jeskyně Moravského krasu.

Byla mezi nimi i drobná, tmavovlasá dívka Hanka, která se o jeskyňářské dění natolik zajímala,

že jsem si jí nemohl nevšimnout. A protože to všimnutí bylo oboustranné, vyústilo o několik týdnů později v náš první společný víkend. A kde jinde, než v Moravském krasu. Nevím už přesně, která místa, nebo jeskyně jsme tehdy navštívili, důležitější však bylo, že po tomto víkendu následovaly další a další. Společně jsme poznávali kras na povrchu i v podzemí. Piková dáma, Spirálka, Nová Rasovna, Stará Amatérka, Rudické propadání, ale i Sedmnáctka, Řečiště, Němcovky. A hlavně Sloupské Vintoky, skupinové pracoviště, kde jsme téměř každý víkend bádali.

To už jsme byli víc než kamarádi...

Další cesty nás nesčetněkrát zavedly také do Českého i Slovenského krasu, do Demänové, na Malou Fatru, do Strážovských vrchů, do Malých i Bílých Karpat, na Pálavu, zkrátka všude, kde byl kras a jeskyně. Při náročnějších sestupech, či bádacích akcích, které již byly nad její síly, nebo nad její nadšení pro jeskyně, nebo když prostě chtěla, toulala se krasovou krajinou a její batoh byl vždy plný nejrůznějších úlovků, kamenů rostlinek, zajímavých dřev.

Čas plynul a náš společný život dostal novou, rodinnou podobu. Narodil se nám Jenda, zařizovali jsme nový domov. Samozřejmě, že jsme i nadále vyráželi do krasu a dalších míst, teď už prakticky po celé Evropě, ale přece jen starost o rodinu a domov

ji již neumožňovala takovou volnost jako dřív. Také náročnost mých výprav do jeskyní byla větší a ona byla ta, která vždy trpělivě čekala na můj návrat a na moje dojmy. Prožívala se mnou přípravy na všechny velké expedice i na obyčejné krasové bádání, těšila se na moje vyprávění, byla prvním zvědavým divákem mých diáků, prvním čtenářem a recenzentem mých článků. Já na ni pokaždé pamatoval alespoň malým suvenýrem z každé výpravy, jí vždy patřil kamínek ze dna nejlubších světových jeskyní.

To už dlouhou dobu byla prvním a nejdůležitějším člověkem v mém životě...

Nikdy nebyla žádnou "zažranou" jeskyňáčkou, měla ráda stejně jeskyně jako hory, les, kytky, zvířata, zkrátka přírodu. Potřebovala přírodu, cítila se v ní dobře, čerpala z ní energii, poznání, stala se pro ni životní filozofií.

Doufala, že jí jednou oplátí a bude moci pracovat pro záchranu ohrožených ekosystémů, studovala, pěstovala orchideje, bonsaje...

Nebylo jí však dopřáno, aby mohla dál naplňovat svoje poslání. Zákeřná nemoc se ohlásila až když nebylo možné jí čelit, bojovat s ní, vyhrát...

My jsme prohráli! Hanka mi umřela v náručí, dva dny před koncem starého tisíciletí....

Zdeněk Motyčka

Zbrašovští jeskyňáři ztratili nestora

Podzemní teku Styx překročil ve čtvrtek 15. března 2001 náš kolega a přítel, promovaný geolog Jiří Stáhalík. Mezi skupinku hranických speleologů přišel tiše a nenápadně počátkem roku 1997, bádání v krasu se však věnoval již od mládí. Teprve jako důchodce se konečně mohl plně věnovat nejen jeskyňářině, ale i své zahrádě pod Hůrkou, která byla jeho královstvím. Pokud měl člověk oči správně otevřené, mohl v ní vidět nejen vzorně opečovávané rostliny, ale i vodníka u rybníčku nebo víly tančící při úplňku. Stáhalíkovcova zahrada byla zároveň i dílnou, ve které fezbařil, sochařil a rozmlouval se strašidlem Hurkačem – strážcem Hranického krasu, kterého sám stvořil pro své pohádky. Často jsme jej večer navštěvovali, ve skromné chatičce pečlivě pročítal geologickou literaturu a plánoval další krasové výzkumy. Jindy jsme jej zastihli při dokončování tektonické mapy prostor Křtitelnice nebo Jeskyně smrti. Dlouho do noci jsme potom

diskutovali, jak asi probíhalo objevování Zbrašovských jeskyní, jak okolní krajina vypadala před příchodem prvních lidí, jak za svých

studentských let zkoumal Jurikovu jeskyni nebo co zažil a vyfotografoval při geologickém mapování Mongolska.

Přesto, že v nás mladých vzbuzoval především úctu díky svému věku a odborným znalostem, vždycky nás znovu a znovu překvapoval svým

mladickým zápalem, fyzickým nasazením a svérázným humorem. Nezapomenutelný byl v podobě čerta při tradičních zbrašovských oslavách Mikuláše.

Jako geologovi ze "staré školy" – vždyť jeho učitelé byli např. profesoři Kettner či Hynie – mu byly vlastní i netradiční, byť značně nepohodlné způsoby poznávání přírody. Jednou ráno nám, například, celý rozzářený vyprávěl, jak tu noc přespal v Propasti, protože chtěl vidět, jak se kavky ukládají ke spánku a probouzejí se netopýři.

Snad až jeho črta pod pseudonymem Stěvílek v poslední Speleu popisující marnou snahu o proniknutí do neznámých prostor ve Zbrašovských jeskyních, kterou po pracném vykopání vchodu zmařila ničivá povodeň, jakoby matně a mlhavě naznačovala, že na tomto světě již autor své poslání naplnil. Až impresionisticky nás pokračovatele upozorňuje na fakt, že vše má svůj čas, že vše se odvíjí tak, jak to být musí, a ne jak bychom my chtěli.

Pan kolega Stáhalík odešel, jeho přirozená autorita umocněná nevšední osobní skromností nám bolestně schází. Víme jen, že od nynějška nás bude také on pokaždé doprovázet na našich cestách do tajemného podzemí. Nebeská zbrašovská parta – bratři Chromí, pí. ředitelka Chromá, Honza Šimeček a další, ho určitě s nadšením přijala mezi sebe.

Jak sám na rozloučenou napsal, chtěl být básníkem. A básníci prý smrt jen předstírají.

Milan Geršl, Barbora Šimečková
ZO 6-23 ČSS ARAGONIT

Pozapomeňte si, prosím,
záměru adresy

Jiřího Stáhalíka

narozeného 4. 10. 1934

doposud bytem ve Frýdku - Místku, 17. listopadu 46

ode dne 15. 3. 2001
je jeho nová adresa následující:

Nekončeno, Vesmír, Mezihvězdi

Poslední zamýšlení při jeho odchodu ze starého bydliště se na výlohu ne ptá odelého nekono. To a něj, co noutěže opustit plavci. Zem, bude rozptýleno v astalech, kde je blízko X. Místci. ke hvězdám, ke Slanci i k dávřím předkům.

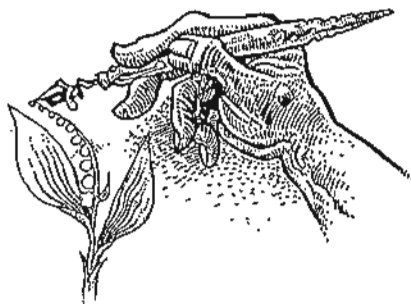
Manželka s rodinou

*Nepřáde, pláveč
básníci smrt jistou předstírají
A já chci být básníkem*

Dne 8. března se s námi navždy rozloučil ve věku 68 let pan **Jarda Veselý**. Snad právě proto, že pocházel z Berouna, oblíbil si nejen Český kras a přírodu v něm, ale i speleologii, která k tomuto kraji bezpochyby patří. Jako většinu z nás, i jeho přitahovalo tajemné podzemí a možnosti jeho objevování. V partě dobrých kamarádů pracoval v Koněpruských jeskyních, na Kobyle, v Císařské roklí, na Kačáku, Tetíně, v jeskyních na Chlumu a v mnoha dalších. Později nejen rád o jeskyních poutavě vyprávěl, ale i často nás bavil svými veselými zážitky z mládí. Svoji slíbené letošní jarní návštěvy Koněprus se však již bohužel nedočkal ...

Zdař Bůh Jarde, budeš nám scházet!
Tvůj syn Jarde

LISTÁRNA A KRÁTKÉ ZPRÁVY

Poděkování

Roky ubíhají nezadržitelně kupředu a některé změny v životě kolem nás proto zaniknou ve hmotu doby bez našeho povšimnutí, jakoby se stalo něco samozřejmého. V činnosti základní organizace 4-01 Liberec došlo v letošním roce k jedné významné a závažné události. Předseda ZO Jiří Malík, který vedl organizaci několik desetiletí, se rozhodl odstoupit ze své funkce a zůstat mezi námi jako pouhý jeskyňář kutátor a vědátor.

Jménem svým a určitě i všech jeskyňářů:
„Džorži, veliteli náš, děkujeme Ti, nebylo to marné.“

Václav Velechovský
předseda oblastního shromáždění

První kroky jeskyňářů

Což o to, jeskyně mě "paprové" zajímaly už dlouho. Tedy to znamená, že jsem o nich četl a vytrhával si z časopisu články – jak jsem zjistil při úklidu svých šuplíků. Ale jednou to přijít muselo. Zhruba před rokem jsme s kamarády začali poměrně často jezdit do Českého krasu. A také jsme začali prolézat jeskyně a strkat hlavu do kdekjakých děr a puklin. Bez vybavení. Tedy já měl pouze čelovku, ostatní baterky, tedy světlo - to nejdůležitější. Po čase se z naší skupinky, jak už to bývá, vytříbily dvě osoby se skutečným zájmem o speleologii. Já a můj kamarád Petr. Takže máme v Srbsku a okolí protezlou většinu jeskyní. Je to krásný čas, čas osobních objevů, kdy po druhé návštěvě jeskyně zjistíme, že vede ještě dále a dále. Je to doba, kdy zjišťujeme, jak mít v podzemí

co nejvíce a nejdéle světla za co nejméně peněz Experimentujeme s elektrickou energií a žárovkami. Je to krásná doba prvních poznatků a poznání. Stále bez vybavení V "hliněných jeskyňářských" džínách a mikinách objevujeme svůj svět hnání touhou po poznání neznámého s touhou objevitelskou, která je snad v každém člověku přírodního ducha. Třeba to byly i vaše začátky.

Pomalu se infiltrujeme mezi ostatní jeskyňáře, kteří už toto období mají za sebou. Petr byl kopat v jeskyni „Na Kačáku“. A já, protože se dlouhodobě zdržuji ve východních Krkonoších, musel jsem se samozřejmě zkontaktovat s Radko Táslerem z Albeřícké skupiny. Po nějakých 17 letech jsme vlezli do Vývěrky, pro mě zvláštní jeskyně, kde

následovaly po té dlouhé době další výkopy.

Pro nás je to jen začátek a rádi se seznámíme s někým, s kým můžeme podniknout další akce. Rádi bychom se totiž také naučili jeskyňářskému lezení s vybavením – sedáky, lana, blokanty...

S pozdravem Zbyšek Prágr

zbysek.pragr@ecn.cz, tel.: 0439/ 874 232

Nový světový hloubkový rekord v masivu Arabika, západní Kavkaz

Jsem rád, že mohu informovat všechny jeskyňáře, speleology a krasové lidi, že byl překonán nový světový hloubkový rekord a to právě na počátku nového století.

Objev učinila expedice Ukrajinské speleologické společnosti vedená Jurijem Kasjanem dne 6. ledna v jeskyni Voronja (Arabický masiv, západní Kavkaz).

V osmdesátých letech byla tato jeskyně prozkoumána až k neprůleznému meandru v hloubce -340 m. Jeskyně je situována nedaleko 1 100 m hlubokého systému Arabijskaja (Kujbiševskaja – Genrichova Bezdna), ke kterému také směřuje. Ačkoliv nebylo známo přímé propojení, byly obě jeskyně považovány za součást jednoho celku.

V roce 1999 byla při revizi prováděné Ukrajinskou speleologickou společností nalezena dvě okna v asi 60 m hluboké propasti. První z nich se nacházelo na úrovni -200 m a druhé v -240 m. Obě okna poskytla další pokračování dosud známých prostor. Hluběji nalezené okno bylo prozkoumáno do -500 m a směřovalo k jeskyni Kujbiševskaja, přímé spojení však opět nebylo nalezeno. Pokračování z prvního okna bylo sledováno do -750 m, kde byl průzkum zastaven z důvodu nedostatku vybavení.

Během srpna a září 2000 sestoupila vícefázová expedice Ukrajinské speleologické společnosti na úroveň -1 200 m a koncem září až na -1 410 m.

Poslední expedice začala 25. prosince. O osm dní později byl v hloubce -1 200 m založen tábor. Dne 3. ledna začala skupina s průzkumem dalších pokračování v -1 410 m. 5. ledna dosáhl team -1 580 m a druhého dne -1 680 m. Na této úrovni pak byla ještě objevena propast hluboká přibližně 70 m.

Z těchto posledních informací obdržенých telefonicky v Kyjevě 7. ledna je patrné, že hloubka Voronje nyní přesahuje 1 750 m, přičemž její vchod je situován v nadmořské výšce 2 230 m.

Potenciální hloubka celého systému byla ověřena barvicí zkouškou již v roce 1984. Tehdy byla prokázána souvislost jeskyně Kujbiševskaja a pramene Reproa ležícího přímo na pláži Černého moře.

Alexander Klimčuk, Kyjev

Členové expedice:

Jurij Kasjan, Poltava, Ukrajina (vůdce)
Nikolaj Solovjev, Kyjev, Ukrajina
Julija Tymoševsckaja, Poltava, Ukrajina
Oleg Klimčuk, Kyjev, Ukrajina
Denis Provalov, Kyjev, Ukrajina
Konstantin Muchin, Moskva, Rusko
Sergej Zubkov, Kyjev, Ukrajina
Vitalij Galas, Užgorod, Ukrajina
Anatolij Povjakalo, Poltava, Ukrajina
Dmitrij Sklajarenko, Moskva, Rusko
Ilja Žarkov, Sverdlovsk, Rusko (Pensylvánie, USA)

Nový přehled nejhlubších a nejdelších jeskyní (Speleostatistika 2000)

Následuje na dalších 4 stranách. Prosim omluvte jejich horší kvalitu. A protože jde o skeny z cizích zdrojů, nejsou délkové údaje u nejdelších jeskyní uvedeny tak, jak bývá zvykem u nás. (pozn. redakce)

Nejhlubší světové jeskyně

1	Lamprechtsofen	Austria	1632 m
2	Gouffre Mixolida	France	1616 m
3	Réseau Jean Bernard	France	1602 m
4	Torca del Cerro	Spain	1589 m
5	Vjacheslava Pantukhina	Georgia	1508 m
6	Ceki 2	Slovenia	1480 m
7	Sistema Huautla	Mexico	1475 m
8	Sistema del Trave	Spain	1441 m
9	Boj-Boulak	Uzbekistan	1415 m
10	Voronja	Georgia	1410 m
11	Ilaminako Ateeneko Leizca	Spain	1408 m
12	Lukina jama-Trojama	Croatia	1392 m
13	Sistema Cheve	Mexico	1386 m
14	Evren Gunay düdeni	Turkey	1377 m
15	Sneznaja-Mezenngog	Georgia	1370 m
16	Réseau de la Pierre-Saint-Martin	France/Spain	1342 m
17	Siebenhengste-Hogant-Höhlsystem	Switzerland	1340 m
18	Berger-Manteneck-Cosa Nostra-System	Austria	1291 m
19	Réseau Berger-Fromageat	France	1271 m
20	Slovacka jama	Croatia	1268 m
21	Mfurok-Berenice †	Papua N.Guinea	1258 m
22	Torca de los Rebecos	Spain	1255 m
	Pozo del Madejuno	Spain	1255 m
24	Abisso Paolo Roversi	Italy	1249 m
25	Vladimira Iljikhina	Georgia	1240 m
26	Akamau	Mexico	1226 m
27	Schwer-Höhlsystem	Austria	1219 m
28	Abisso Olivieri	Italy	1215 m
29	Kijaha Nontjoa	Mexico	1209 m
30	Gogothakas	Greece	1208 m
31	Dachstein-Mammuthöhle	Austria	1199 m
32	Crnisko Brezovo	Slovenia	1198 m
33	Çukurpinar düdeni	Turkey	1190 m
	Complesso Fighiera-Corchia	Italy	1190 m
35	Vandima	Slovenia	1182 m
36	Sistema Arañonera	Spain	1179 m
37	Jubiläumsschacht	Austria	1173 m
38	Réseau de Souder	France	1170 m
	anou Iflis	Algeria	1170 m
	Abisso Viva le Donne	Italy	1170 m
41	Torca del Cueto de los Senderos	Spain	1169 m
42	Torca Idoubeda	Spain	1167 m
43	Sistema Badalona	Spain	1150 m
44	Tanne des Pra d'Zoures	France	1143 m
45	Sistema del Jitu	Spain	1135 m
46	Sistem Molicka pec	Slovenia	1130 m
47	Arabiskaja	Georgia	1110 m
48	Schneeloch	Austria	1101 m
	Kozumura-Olaa Cave System	U.S.A.	1101 m
50	Sima G.E.S.M.	Spain	1098 m
51	Jägerbrunnrog-Höhlsystem	Austria	1078 m
52	Dzou	Georgia	1077 m
53	Complesso Saragato-Aria Ghiaccia	Italy	1075 m
54	Sistema Ocotempa	Mexico	1070 m
	Mutseehöhle	Switzerland	1070 m
56	Abisso Mani Palite	Italy	1060 m

Nejhlubší světové jeskyně

57	Pozzo della Neve	Italy	1045 m
58	Döf-Schacht-Sonnenleiter-Höhlensystem	Austria	1042 m
59	Hitarzhöhle	Austria	1041 m
60	Mäanderhöhle-Herbsthöhle	Austria	1029 m
61	Torca Carnello	Spain	1022 m
62	Torca Casul	Spain	1019 m
	Cueva Charco	Mexico	1019 m
64	Système de la Coumo d'Hyouernedo	France	1018 m
65	Akemabis	Mexico	1015 m
66	Soncongá	Mexico	1014 m
	Schwarzmooskogel-Höhlensystem	Austria	1000 m
68	Kievskaja	Uzbekistan	990 m
69	Pozo de Cuentalbo	Spain	986 m
70	Réseau Rama Agulles	France	980 m
71	Abisso di Malga Fossetta	Italy	974 m
72	Moskovskaja	Georgia	972 m
	Schnellzughöhle-Stellerweghöhle	Austria	972 m
74	Migovec System	Slovenia	970 m
75	Complesso dei Piani Eterni	Italy	966 m
76	Xio Zhai Tian Ken	China	964 m
	Complesso del Monte Tambura	Italy	964 m
78	Abisso Led Zeppelin	Italy	960 m
79	Sistema Purificación	Mexico	957 m
80	Napra	Georgia	956 m
	Guixani Ndia Kiajo	Mexico	956 m
82	Complesso di Piaggia Bella	Italy	950 m
83	Pozo del Mastral	Spain	949 m
84	Barenschacht	Switzerland	945 m
85	Pozo De Cabeza Muxa	Spain	939 m
86	Complesso del Col delle Erbe	Italy	935 m
87	Grotta di Monte Cucco	Italy	929 m
88	Gouffre du Cambou de Liard	France	926 m
89	Abisso dello Gnomo	Italy	925 m
90	Gouffre l'ouya de Liet	France	917 m
91	Abisso Cul di Bove	Italy	913 m
	Peuertal-Höhlensystem	Austria	913 m
93	Torca del Jou de Corredo	Spain	912 m
94	Skalarjevo Brezno	Slovenia	911 m
95	Hochlecken-grosshöhle	Austria	907 m
96	Sistema Perrito	Mexico	906 m
97	Jama na Vjercenim brdima	Yugoslavia	897 m
98	Nita Cho	Mexico	894 m
99	Netlebed Cave-Blizzard Pot	New Zealand	889 m
100	Abisso dei Draghi Volanti	Italy	880 m

* Lávnová jeskyně, její ukloněné chodby se nacházejí pouze několik metrů pod povrchem. Jeskyně je sem zařazena pro úplnost, neporovnávejte ji s ostatními jeskyněmi v seznamu.

† nejhlubší jeskyně jižní polokoule

Nejdelší světové jeskyně

1	Mammoth Cave System	U.S.A.	563,500 m
2	Opimisiščeskaja †	Ukraine	208,000 m
3	Jewel Cave	U.S.A.	177,634 m
4	Hölloch	Switzerland	177,000 m
5	Lechugullä Cave	U.S.A.	148,028 m
6	Siebenhengste-Hohgant-Höhle system	Switzerland	140,000 m
7	Fisher Ridge Cave	U.S.A.	132,200 m
8	Wind Cave	U.S.A.	129,360 m
9	Ozernaja †	Ukraine	111,000 m
10	Gua Air Jernih	Malaysia	109,000 m
11	Ojo Guareña	Spain	97,400 m
12	Système de la Courno d'Hyuernedo	France	94,843 m
13	Sistema Purificación	Mexico	90,470 m
14	Zofushka †	Moldavia	90,200 m
15	Hirlatzhöhle	Austria	85,400 m
16	Toca da Boa Vista	Brazil	78,000 m
17	Raucherkarhöhle	Austria	71,826 m
18	Ox Bel Ha	Mexico	70,650 m
19	Ease Gill Cave System	Great Britain	70,500 m
20	Friar's Hole Cave	U.S.A.	70,025 m
21	Bullica Cave System	Australia	67,000 m
22	Organ Cave System	U.S.A.	63,569 m
23	Ogof Draenen *	Great Britain	62,000 m
24	Kazumura-Olaa Cave System ††	U.S.A.	61,437 m
25	Nohoch Nah Chic	Mexico	60,985 m
26	Réseau de l'Alpe	France	60,247 m
27	Red del Silencio	Spain	60,000 m
28	Bolshaya Oreshnaja ††	Russia	58,000 m
29	Sistema Huaucla	Mexico	55,953 m
30	Sistema Dos Ojos	Mexico	55,322 m
31	Kap-Kutan-Promezhutochnaja	Turkmenistan	55,000 m
32	Mamo Kananda	Papua N. Guinea	54,800 m
33	Barenschacht	Switzerland	54,190 m
34	Réseau de la Pierre-Saint-Martin	France/Spain	53,950 m
35	Dachstein-Mammuthöhle	Austria	52,944 m
36	Compleso Fighiera-Corchia	Italy	52,300 m
37	Blue Spring Cave	U.S.A.	51,359 m
38	Réseau du Granier	France	51,230 m
39	Réseau de la Dent de Crolles	France	50,101 m
40	Ogof Ffynnon Ddo	Great Britain	50,000 m
41	Carlsbad Cavern	U.S.A.	49,700 m
42	Crevice Cave	U.S.A.	45,564 m
43	Gran Caverna de Santo Tomás	Cuba	44,615 m
44	Cumberland Caverns	U.S.A.	44,461 m
45	Kolkbläser-Monster-Höhle system	Austria	43,853 m
46	Trou qui souffle	France	42,900 m
47	Sistema de los Cuatro Valles	Spain	42,316 m
48	Pestera Vintului	Romania	42,165 m
49	Eisreisenwelt	Austria	42,000 m
50	Arresteliako ziloua	France	40,600 m
51	Sistema del Hayal de Ponara	Spain	40,000 m
	Teng Long Dong	China	40,000 m
53	Sloans Valley Cave System	U.S.A.	39,654 m
54	Bulmer Cavern	New Zealand	39,500 m
55	Scott Hollow Cave	U.S.A.	38,640 m
56	Xanadu Cave	U.S.A.	38,316 m

Nejdelší světové jeskyně

57	Complesso della Crotta di Lona Lamprechtsofen	Italy Austria	38,000 m 38,000 m
59	Grotte de la Luire	France	37,563 m
60	The Hole	U.S.A.	37,034 m
61	Whiggistde Cave	U.S.A.	36,225 m
62	Sistema Cuetzalcoatl	Mexico	36,000 m
63	Cueva del Tecolote	Mexico	35,949 m
64	Complesso di Piaggia Bella	Italy	35,500 m
65	Sistema del Mortero de Astrana	Spain	35,000 m
66	Sistema Arañonera Atea Kananda	Spain Papua N. Guinea	34,500 m 34,500 m
68	Pestera din Poienita-Humpleul	Romania	34,000 m
69	Culverson Creek Cave	U.S.A.	33,520 m
70	Sistema Majaguas-Cantera	Cuba	33,500 m
71	Tantalhöhle	Austria	33,000 m
	Système de la Diau	France	33,000 m
73	Agen Allwedd	Great Britain	32,900 m
74	Sina del Cueto-Coventosa-Cuvera	Spain	32,529 m
75	System Amáterská-Punkevní Jeskyne	Czech Republic	32,500 m
76	Réseau du Verneau	France	32,300 m
77	Binkleys Cave	U.S.A.	32,296 m
78	Blue Springs Cave	U.S.A.	32,264 m
79	Hidden River System	U.S.A.	32,013 m
80	Grotte de Saint Marcel	France	31,500 m
81	Grotta di Monte Cucco	Italy	31,300 m
82	Réseau Berger-Fromagere	France	31,190 m
83	Honey Creek Cave	U.S.A.	30,892 m
84	Creux de la Litorne-Grotte de Prerouge	France	30,469 m
85	Berger-Platteneck-Cosa Nostra-System	Austria	30,000 m
86	Ellis Basin System	New Zealand	29,804 m
87	Sistema Palmarito-Pan de Azucar	Cuba	29,700 m
88	Réseau de Coufin-Chevaline	France	29,489 m
89	Windymouth Cave	U.S.A.	28,980 m
90	System Demänovských jaskyn	Slovakia	28,600 m
91	Jägerbrunntrög-Höhlelensystem	Austria	28,026 m
92	Old Homestead Cave Ogof y Daren Cilau	Australia Great Britain	28,000 m 28,000 m
94	Butler-Sinking Creek System	U.S.A.	27,724 m
95	Réseau de Francheville	France	27,700 m
96	Trou du Garde-Cavale	France	27,319 m
97	Thornhill-Lower Big Spring Cave	U.S.A.	26,935 m
98	Silberer-Höhlelensystem	Switzerland	26,800 m
99	Mnoxe Cave System	U.S.A.	26,639 m
100	McClung Cave	U.S.A.	26,404 m

+ sádrovcové jeskyně

++ lávová jeskyně

+++ jeskyně ve slepenci

*

přibližný údaj na základě dostupných informací

sestavitel Tim Stratford

převzato z časopisu International Caver 2000

Kutátka

Když jsem asi před více jak 20ti lety navštívil při jedné krátké exkurzi jeskyni Dagmar v severovýchodní části Moravského krasu, našel jsem na konci jedné z vykopaných plazivek kamaráda Jeffa už naplň zblblého vlastními plícemi vydýchaným vzduchem, který si navíc „kořenil“ zplodinami hořáku staré hornické karbidky. Už tehdy jsem tušil, že za tím úsilím přece musí něco být! Že to přece není jenom tak.

Hledání nových jeskynních prostor mě často v následujících letech přivedlo k podobným zážitkům a pro úzkou, nesnadno ležitelnou a ručně vykopanou chodbičku v jeskynních sedimentech se žil mezi plánivskými jeskyňáři název kutátka.

Kutátka jsou tedy úzká, trubcovitá jeskynní díla většinou bez pažení, vykopaná rukou jeskyňáře amatéra ve volných chvílích a přitom nezáleží na směru ani sklonu. Naprostá většina kutátek vzniká v šlacené touze rychle objevit nové a velkolepé jeskyně a tato touha vede jeskyňáře k zužování profilu až do neprůlezná z důvodu rychlého postupu vpřed.

Za účelem vzniku kutátek jsou konstruovány všelijaké kutací nástroje vesměs permoníkovských tvarů a velikostí, jako lopatičky (mohou být využity různé zahradní, stejně jako na uhlí), krumpáčky, kylofky, sochory, pohrabáče, špachtle a kramle. Osvědčenou pomůckou je armádní polní lopatka a láhev rumu. Pro transport vykopaného materiálu se používají vlastnoručně konstruované vozíky, smyky a sánky, uhláky, vědra a kýble, stejně jako různé pytle, měchy a vaky, pro práci v šikminách pak skluzky, nebo naopak rumpálky. Někdy dokonce postačí k rozpojování a transportu holé, či rukavicí opatřené ruce. Cílem je rozvoznit a přemístit materiál do jiné části jeskyně, nebo, ale to v krajních případech, až na zemský povrch. Přírozenými komplikacemi jsou pak různé bahnité konzistence těženého materiálu, který sice umožňuje s krajním úsilím odlepit bahno z lopatky a umístit jej do kbelku, avšak nikoliv z něj ven. Obdobně to platí i pro rukavice.

Další komplikací bývá vsudyprůtorná voda, která buď vyvěrá z čelby, teče skrz vaše overaly do vašich holínek a z nich ven, zanechávaje za sebou rozbahněnou počvu, nebo jezírka, která vám mohou v krajním případě i zabránit v ústupu z díla nebo dokonce i dýchat, uzavrou-li celý profil za vámi. Druhá varianta je neméně krutá. Pokud razíte úpadně,

tedy směrem dolů, tvoří se ustavičně na čelbě jezero a nezbyvá, než vynášet vodu zároveň se sedimenty, nebo jí primitivně čerpat, což je ale, s ohledem na malý profil díla a většinou i nepřítomnost elektrického proudu, problém téměř neřešitelný.

Přítomnost vody v kutátku postupně odradí jeskyňáře od dalšího snažení, neboť zjistí, že daleko nejvíce rozbahněného sedimentu vynesou ven na svých přilbách, overalech, ve vlasech a fousech, než v důmyslně řešeném transportním zařízení.

Záludnost kutátek je i v jejich zalamování, neboť většina jeskynních chodeb byla v původním masivu vyhloubena vodním tokem a tok, jak známo, meandruje. Zalamování je vždy v místech tak neužitečných, že poloha kopáče připomíná paragraf a nejčastěji překáží neohrabanost dlouhých kostí dolních končetin.

Obvyklým zpestřením kopání v kutátkách je zúžení se chodbičky do neprůlezná, výskyt velkých skalních bloků v sedimentu, nedostatek kyslíku a vsudyprůtornost kafrala, který vždycky ví, že tohle dílo stejně nikam nevede a nijak si nemíná svůj názor nechat pro sebe. Kopáči pak většinou opouští pracoviště nejenom úplně mokří a zabahnění, ale i na smrt vysilení, hladoví, žízniví a rozhořčení, přesvědčení, že už se nikdy k takovéto činnosti nenechají přemluvit, aby se pak za týden, nebo nejspíše za 14 dní znovu vraceli s nadějí, že přece dneska už musí proniknout do nových a velkolepých jeskyní.

Některá kutátka mají jepičí život, do jiných se vracíme opět a znovu, abychom to neznámé konečně už objevili. Vždyť každá jeskyně musí mít svůj vchod, ale i východ.

Jsou ale i slavná kutátka, která vedla k velkým objevům. Z vlastní praxe uvedu jedno, které mělo pohnout historií. Po objevení Spirálky byla snaha proniknout proti proudu v Rotundě. Kutátko v Rotundě jsem poprvé uviděl, když jsem po krkolomné cestě Spojnicí dorazil z jeskyně Piková dáma do Spirálky. Tehdy už byla původní vstupní šachtice do Spirálky neprůstupná a průzkum Spirálky značně ztížený. Teprve po asi 10ti letech, po novém zpřístupnění Spirálky, jsme mohli pokračovat v sousředeně průzkumu. Tehdy už jsem věděl, že kutátko v Rotundě zatočil Pavel Glozar, Plánivák, který později zahynul při profesionálním průzkumu jeskyní v lomu Mokrá u Brna.

Náš postup proti proudu Bílé vody umožnila technika. Pomocí kalových čerpadel jsme vyčerpali Přítokový sifon ve Spirálce a dostali se na druhou stranu zmíněného kutátka. Protože objevy za sifonem byly významné a nebylo možno trvale udržet vyčerpaný sifon, došlo nakonec i na Glazarovo kutátko. Tenkrát jsme pro urychlení průkopu kopali z obou stran a protože se nám podařilo trefit se do protilehlého kutátka na poprvé, vznikl pouze jeden průlez a ten jsme kvůli přesnosti kopání nazvali, na počest japonských tunelářů, Japonskou chodbičkou. Následná povodeň pak využila našeho dílka a rozšířila jej téměř na celý skalin profil do podoby

dnešní Japonské chodby. Ta dodnes umožňuje průstup do Diskodómu a dalších prostor Spirálky i za vyšších vodních stavů.

Kutátka jsou tedy klíčem k objevům a příkoří, které činí jeskyňářům, je ve vzácných chvílích odměněno úchvatným pohledem do nových prostor. Většinou však pokusy končí marně a my pokoření opouštíme kutátko. Ne však na dlouho a práce ožívá znovu. Vždyť kdo z nás ví, kde jeskyně končí a kde začíná? Kdo znás by se nechtěl stát znovu objevitelem?

Žistěn ZO 6-19 Plánivská

Šachta

Milan Korba

Památne výpravy do šachty, sjednané na 27. 12. jednoho nejmenovaného roku se zúčastnili za prostý lid oba Pavlové, Martina (manželka jednoho z nich) a ještě jedna dívka, za vysoce profesionální team Radioaktivních netopýrů pak zkušený Kaší, rozvážný Vidra a odvážný Surikata.

Z konspiračních důvodů jsme se všichni tísnilí ve dvou autech – Vidrové favoritů a mé Celice. Tato dobře míněná snaha o utajení nakonec nepřinesla kýžené ovoce, neboť jsem při couvání ve tmě porazil plot jakéhosi místního usedlíka, který velmi láteřil a my pak dalšími hluboce profesionálně konspiračními tahy, majícími za účel zmatení onoho rozezlého muže, ztratili téměř půl hodiny času.

Nakonec jsme se nicméně všichni bezpečně ocitli před větrací šachtou, krytou betonovým poklopem. Dohodli jsme se, že první sleze dolů Kaší a druhý já, neboť jsme jako jediní měli sedací úvazy a potřebné profesionální pomůcky, jimiž jsme za chůze pyšně chřastili, jako starodávní židovští vetešníci, nosící své zboží zavěšené na opasku. I chopili jsme se, čtyři statní mužové, betonové desky a odsunuli ji stranou. Posvítíl jsem dolů do šachty a potlačil zvracení. Pohlédl jsem na Kašího, jehož pobledlá tvář vypovídala o podobném problému, Vidra stanul zsinálý opodál a tíše se modlil. „Tam se nedá slézt,“ řekl jsem do napjatého ticha. „Pojedeme raději do Nového Knína,“ dodal Kaší. Vidra si pod slastnou vidinou přesunu na jinou lokalitu ulehčeně oddychl, když v tom jeden z Pavlů se přehoupł přes okraj šachty a po železných kramlích počal sestupovat dolů, následován svým jmenovcem. My, tři Netopýři, jsme za nimi smutně hleděli do

nedozírné hloubky. „Jeden z nás bude muset slézt dolů,“ řekl Vidra chvějícím se hlasem, „jinak se jako Radioaktivní netopýři historicky zneškodníme.“ Já s Kaším jsme neřkali nic a rozmatávali jsme lana. Vidra na nás s nadějí hleděl, a tak, abych ho dlouho nenaplnil, jsem řekl: „Já dolů nejdu. Všichni tam nemůžeme – minimálně dva lidé musí zůstat nahore, aby jistili ostatní. Je jasné, že to musí být ti nejzkušenější. Přečti si zásady bezpečnosti v podzemí.“ „Neměli by podle těch zásad jistit tři?“ otázal se nescměle Vidra. „A co pověst Radioaktivních netopýrů?“ opáčil Kaší. Vidra se zasmušil. Mezi tím jsme spustili i „naše“ dvě ženy. „Tak dělej,“ pobídlí jsme Vidru. Ten se kolem sebe rozhlédl nešťastným pohledem. Pohledem štvance a vída, že není zbytlí, počal lézt dolů.

Když byli všichni v pořádku na dně padesátimetrové šachty, odebrali jsme se s Kaším do restaurace. Cestou i u stolu jsme pak hovořili o tom, jak zodpovědné a důležité je jistění explorerů z povrchu a jak obětaví jsou ti, kdo nesestoupili, aby pokochali svou duši návštěvou podzemních prostor, leč v mrazu a tmě bdí nad bezpečným návratem těch, kdo nyní lehkovážně pobíhají mohutnými stolami. Nu a to je vlastně vše. V určenou dobu jsme se odebrali k šachtě, spustili dolů lano a počal výstup. Nadšené tváře těch, kdo dříve navštívili, kontrastovaly se zodpovědnými a starostlivými výrazy dvou Netopýrů, kteří se dobrovolně obětovali pro ty, kdo mohli bezstarostně prohlížeti starý důl, věduce, že jejich dva přátelé na povrchu sřežli každý jejich krok a udělají vše pro jejich bezpečný návrat.

Jak jsem se stal jeskyňářem-hrdinou

Milan Korba

Jsem vlastně takový jeskyňář – hrdina. Leč nebylo tomu tak vždycky. Kdysi dávno, ještě na gymnáziu, byl jsem zamilován do půvabné spolužačky a když jsem se s kamarádem Liborem (stejným diletantem) vypravil na svoji první tajnou exkurzi do Barrandovy jeskyně, předpokládal jsem, že se vzpomínkou na Ni a s Jejítm jménem na rtech hravě překonám veškeré nástrahy, kterými tato jeskyňka oplývá. Opak stal se skutečností. Věšili jsme s přítelem do jeskyně, pokochali se pohledem ze skalního okna, pak přivázali lano do kovového oka a hodili je do prvního komína. Nutno podotknouti, že s kamarádem Liborem hovořili jsme tehdy (pod vlivem televizního seriálu „Vivat Beňovský“) slovensky, oslovovali se „pane“ a vykali si. „Tož, lezťe dolů, paně,“ pravil Libor a výmluvně pohlédl na lano. „Pehá, taká ubohá diera,“ opáčil jsem opovržlivě, přesto jsem se pro jistotu ku komínu počal plaziti po břiše a pozpátku, drže se křečovitě provazu, tvář pokrytu krůpějemi potu hrůzy. „Keby vás, paně, I.B. zrela, bola by na vás pyšna,“ uznale kvitoval moji techniku přítel. „Myslíte?“ otázal jsem se potěšeně, když tu jsem zajel nohama do komína a marně tápal po nějaké opoře. „K čortu, čo číraz?“ zaskučel jsem poděšeně. Provaz mi nečekaně proklouzl v rukou a já se náhle ocitl v komíně celý, jen hlava mi koukala, patrně proto, aby se kamarád mohl pásti zděšením, které se nyní zcela zřetelně jevílo na rysech mé tváře. „Ťahaj, sopljak!“ zařval jsem. Sopljak netahal. „Vzpomeňte na I.B. a ona vzpomínka vynese vás hore ako Montgolfiera,“ řekl

poněkud posměšně a zákeřně mne fotografoval v nedůstojné situaci. „Ťahaj, idiot, lebo tu zhebneš,“ vřeštěl jsem a neodvažoval jsem se pohlédnout pod sebe, kam má zjištěná imaginace dávno umísřila mé nebohé rozdrčené ťdy. „Pomyslete na I.B. a vzenesťe sa na perutiach lásky,“ ignoroval mé požadavky přítel. „Serem na I.B.,“ zradil jsem svůj idol, „len, prosim, ťahaj.“ Nu, a přítel mne vytáhl. Lčel jsem v blátě před komínem, popadal dech a rděl se hanbou. Vydali jsme se k domovu, protože ani Libor, poté, co viděl, nenalezl v sobě odhodlání k heroickému sestupu. I plynuly dněvé a já, zlomen tak potupným neúspěchem, počal jsem se tajně z ustrašeného ztroskotance přetvářet v neohroženého explorera. Po večerech jsem si šil speleologický úvaz, piloval z hliníku Gibbsey a Petzly, studoval literaturu o lezeckých technikách. A pak nadešel velkolepý den, kdy jsem se sám neohroženě vydal do Srbska. S vlastním lanem, chrastě vlastnoručně zhotovenými lezeckými pomůckami, zavěšenými na úvazu, který jsem si navlékl již ve vlaku. Zamířil jsem směle k Barrandově jeskyni a bez mrknutí oka hladce pokofil oba její komíny. Vylezl jsem na Chlum a prolezl Netopyří jeskyni křížem krážem. Vysápal jsem se do okna Chlumských jeskyní a po chvíli jsem hleděl na světlo dne druhým vchodem. A tam jsem potkal Vojíře s jeho partou a ze solo-lezce jsem se stal jeskyňářem. Dnes u ovšem nejsem jeskyňářem, ale montanistou, hrdým příslušníkem elitního seskupení Radioaktivních netopyřů. Nicméně, o tom napíši jindy.

„Netopyře, netopyře,

odporné zvíře, za copak tě uvěznil v té tmavé díře,“ propěvoval si můj osmiletý synek Honzik, kráčeje vedle mne k lesu zvanému Čihadlo, kam nás poslal kamarád, kterému jsme se svěřili, že chceme hledati pozůstatky po dolování na zděické Hroudě... Les byl půvabný, u cesty leželi dva zajíci, spící tak tvrdě, že je neprobudilo, ani když jim nějaké jiné zvířátko okousalo ouška a nožičky. Zdálo se jim určitě něco moc hezkého, protože se zeširoka usmívali pod ohavně odhrnutými pysky. „To jsou bibci,“ utrousil Honzik, který údivem nad zajíci přestal zpívat. „A hele, beton!“ mávl rukou kamsi za ony ospalce... Beton se z dálky jevíl nabývati tvaru veliké rakve.

Přišli jsme k němu blíž a uzřeli hoed vedle něho hluboký propad. „Počkej tady, Honziku, já ho zaměřím,“ požádal jsem zběsile pobíhajícího synka a počal tahati z kapsy žlutovou GPS-ku. Honzik se usklíbl a pravil, že se uměřím, protože podobné propady jsou k vidění každých padesát metrů. Měl pravdu a tak jsem kapituloval. Namísto toho jsme sledovali staré drenážní koryto s ocelovými trubkami, které nás zavedlo k dalšímu propadu, v jehož středu se červenala limonitová bažina.

Po podobně kolosálních objevech, které jsem učinil o den dřív v poddolaném pásnu na Lisku, jsem propadl malomyslnosti a usoudil jsem, že

Hrouda je mrtvá záležitost. I zavelel jsem k ústupu a abychom nerušili snící zajíce u cesty, zamířili jsme k blízkému smetišti u původního portálu dolu, kde Honzík toužil rozebrat z dálky viditelný televizor...

„Tady je lano,“ ohlásil synek ještě před smetištěm, hledě na ocelový špagát u křoviska. „A kde je lano, tam je propad,“ doplnil jsem ho a oba jsme hbitě zalezli do křoví. A byl tam propad. Ne tak monumentálně hluboký jako na Čihadle, ale zato se skulinou, kterou bylo lze prostrčit i hlavu. V propadu byla zahrabána veliká pneumatika i s diskem a mezi ní a hlinitou stěnou kráteru vedla do hlubin úzká, nevábná dutina...

Jako zkušený netopýr jsem uchopil synka za nohy a spustil jej s nízkou v ruce do dutiny. Vůbec se mu tam nechtělo, nadával a prskal, ale visel hlavou dolů a tak, nemaje jinou šanci, se nakonec podvolil. „Ty, jo, vede to dál,“ povykoval vzrušeně, „tak už mě, sakra, vyndej...“

I následovalo focení otvoru a pak vniknutí do Hroudy hlavním portálem. V něm je jakési skladiště

a po dvaadvaceti krocích následuje bytelný zával. Nahoře jsme zjistili na hlině pod stropem mokrý flek a tak jsme zbytek štoly opustili a kráčeli zpět v její ose po povrchu stejných dvaadvacet kroků, abychom zjistili, co je jeho příčinou. „To bude ten náš propad,“ sýčkoval Honzík, „uvidíš – a jsme v hajzlu.“ Jeho prorocká slova se naštěstí nenaplnila. V inkriminovaném místě byl jiný propad, o poznání menší. Pro nalezení toho „našeho“ bylo nutno ujit ještě dalších dvaadvacet kroků stejným směrem. Teď nevím. Propad vypadá odporně. Lézt do něj se mi v žádném případě nechce. Připadá mi, že co pozdě, zpět již nevydává. Přimlouval bych se za jeho rozšíření. Se dvěma lopatkami a kýblem to nebude problém. Půda je kyprá a není promrzlá. Nato by bylo možné lanem vyškubnout pneumatiku a pak se do tajemného vchodu vejde již středně veliký bůvol. A pak podnikneme netopýří akci. Když dole nic nenajdeme, můžeme alespoň zaběhnout skouknout ty zajíce...

(M.K.)

Seminář v Moravském krasu (tisková zpráva)

V sobotu 26.5. se ve Sloupu v Moravském krasu konal odborný seminář na téma: Amatérské jeskyně – výzkum a ochrana největšího jeskynního systému v České republice. Seminář pořádala Česká speleologická společnost – dobrovolné občanské sdružení, jehož členové se zabývají speleologickým výzkumem jeskyně. Zaznělo zde na desítku přednášek z nejrůznějších oblastí. Byly prezentovány např. výsledky geologických výzkumů, či obsáhla informace o nejnovějších objevech dalších prostor a také výsledky probíhající topografické dokumentace lokality. Diskutována byla rovněž problematika vztahu probíhajícího výzkumu a ochrany jeskyně.

Dle konstatování organizátorů i účastníků semináře byl tento hodnocen jako velmi přínosný,

mimo jiné i proto, že byl první svého druhu týkající se Amatérské jeskyně. Jediným smutným a nepochopitelným faktem však zůstává naprostý nezájem ze strany pracovníků Správy Chráněné krajinné oblasti Moravský kras, orgánu státní ochrany přírody. Tito nejenže nepřednesli ani jeden příspěvek do programu semináře, ale ani nebyli schopni zpracovat organizátory vyzvanou přednášku na téma Ochrana Amatérské jeskyně z pohledu Správy CHKO, a dokonce se nikdo z jejich pracovníků semináře nezúčastnil.

Za organizátory

Zdeněk Motyčka

Abstrakta přednášek pracovní semináře: „AMATÉRSKÁ JESKYNĚ – výzkum a ochrana největšího jeskynního systému České republiky“

Datum: 26. května 2001

Místo konání: Moravský kras, provozní budova Správy jeskyní MK – AOPK, areál Sloupsko-šošůvských jeskyní

Východiska a perspektivy dalších výzkumů Amatérské jeskyně

*Zdeněk Motyčka (Česká speleologická společnost
ZO 6 – 25 Pustý žleb)*

Východiskem pro další výzkumy Amatérské jeskyně se staly závěry minulých, které byly shrnuty v odborné publikaci o Amatérské jeskyni vydané v únoru 2000. Publikace prezentuje výsledky výzkumu Amatérské jeskyně od roku 1980 a dokumentuje stav poznání lokality ke konci roku 1998. Dílčí výsledky dalších výzkumů jsou průběžně prezentovány a publikovány.

Další speleologické výzkumy a činnosti v Amatérské jeskyni lze rozdělit do několika hlavních oblastí:

1) pokračování dokumentace Amatérské jeskyně - výsledkem byl mě být atlas jeskyně, jehož dokončení lze předpokládat v horizontu 5-ti let.

2) poznání celého průběhu jednotlivých podzemních toků – obnovený speleopotápěčský průzkum již přinesl objevy a zdokumentování stovek metrů nových prostor

3) pokračování průzkumu komínů a horních pater – stále zůstávají četné nevyzkoušené komíny

4) poznání pokračování průběhu známých suchých prostor -v Amatérské jeskyni je mnoho míst, jejichž dosavadní průzkum poukázal na možnosti jejich volného pokračování, tyto teorie však mohou být ověřeny jen praktickými průkopy v sedimentech.

Problematika hydrologie a hydrografie Sloupského potoka v Amatérské jeskyni a v jeskyních Sloupsko - šošůvských

*Tomáš Mokry (Česká speleologická společnost ZO
6 – 25 Pustý žleb)*

V rámci speleologického a potápěčského průzkumu koncových partií Sloupského koridoru, tj. prostor o délce cca 1400 m, nacházejících se mezi 1. až 8. sifonem Sloupského koridoru, prováděným členy České speleologické společnosti ZO 6-25 Pustý žleb, byla kromě běžné dokumentace nově objevených

prostor, vykonávána i důležitá hydrologická měření a pozorování na cca 10 místech, která byla dána do souvislosti s obdobnou činností v odtokových partiích Sloupsko-šošůvských jeskyní, které s Amatérskou jeskyní dosud neznámým způsobem komunikují. Díky systematickým

měřeními bylo možno vytvořit řadu hypotéz o odtoku vod Sloupského potoka a souvislostech jednotlivých hydrologických jevů, které bude nutno dalším výzkumem ověřit. Práce navazují na výzkumy obdobného charakteru prováděné Moravským muzeem v Brně v 70. letech ve Sloupsko-šošůvských jeskyních.

Punkva v Amatérské jeskyni

*Ing. Jan Sirotek (Česká speleologická společnost
ZO 6 – 25 Pustý žleb)*

Členové ČSS ZO 6-25 Pustý žleb se rozhodli po více než 15 letech obnovit průzkum podzemního toku Punkvy v Amatérské jeskyni. Při mnoha akcích v průběhu celého roku bylo zdokumentováno a zmapováno 460m nových chodeb pod vodou a dosaženo vzdálenosti 516 m od Podzemního vývěru Punkvy, kde vody v Amatérské jeskyni vyvěrají. Tímto byl zdokumentován nejdelší souvislý úsek pod vodou v českých jeskyních, aktivní řečiště Punkvy však pokračuje za 516. metrem dále a proto bude výzkum této lokality pokračovat i v roce 2001.

Průzkum komínů v Amatérské jeskyni

*Ing. Petr Polák (Česká speleologická společnost
ZO 6 – 19 Plánivý)*

Ve Staré Amatérské jeskyni byl průzkum komínů prováděn zejména v období od roku 1988 do roku 1992. Byly prozkoumány všechny známé komíny. Nejvýznamnější z nich, 105 m vysoký Varietní komín, byl oceněn „objevem roku“ na Speleofořu v roce 1992.

V Nové Amatérské jeskyni byl průzkum nejintenzivněji prováděn od roku 1993 a stále není ukončen. Bylo navázáno na práce prováděné bývalým Ggú ČSAV. Hlavními důvody bylo objevení předpokládané vyšší úrovně patrně v ponorných částech systému a také objevení dosud neznámých partií vázaných na aktivní tok Punkvy a jejich zdrojnic. Do dnešního data bylo prozkoumáno více než 50 komínů, které přispěly délkou cca 1,5 km k celkové délce Amatérské jeskyně. Bylo objeveno několik vyšších pater hydrologicky vázaných na systémy odvodňování povrchových vod s unikátní krápníkovou výzdobou (Alabastr, Půlměsíční komín, Sněhový komín). Všechny průzkumy byly zdokumentovány, u významnějších postupů byla pořízena mapová a fotografická dokumentace.

Mapová dokumentace Amatérské jeskyně
*Ing. Jan Sirotek (Česká speleologická společnost
ZO 6 – 25 Pustý žleb)*

Od roku 1993 se členové České speleologické společnosti věnují geodetické a kartografické dokumentaci Amatérské jeskyně. V rámci těchto prací bylo přeměřeno téměř 4 km hlavních polygonových pořadů v jeskyni. Dále bylo zaměřeno 9 km chodeb klasickými metodami speleologického mapování. Dohromady je tedy k dnešnímu dni zveidováno celkem 15,3 km chodeb, což činí 44% předpokládané celkové délky systému.

Současně probíhají rozsáhlá měření na povrchu s využitím metod klasické geodézie a GPS. Tyto práce slouží k lokalizaci ostatních jeskyní a povrchových krasových jevů tak, aby mohly být dávány do souvislosti s Amatérskou jeskyní. Na těchto pracích spolu s ČSS spolupracuje katedra geodézie VUT Brno, fakulty stavební.

Veškerá mapová dokumentace je postupně převáděna do digitální podoby v systému Microstation. Uvedené práce by měly být kompletně shrnuty v připravovaném atlase Amatérské jeskyně, který by měl být dokončen v horizontu 5 let.

Nové technologie měření, využívané při mapování Nové Amatérské jeskyně
Ing. Ludmila Ondrouchová - Ing. Tomáš Ondrouch (Česká speleologická společnost ZO 6 – 25 Pustý žleb)

Technické informace o některých měřicích přístrojích, používaných při dokumentaci Nové Amatérské jeskyně.

Radiolokační zaměřování podzemních prostor pomocí vysílače velmi nízké frekvence (cca 1kHz) umístěného v podzemí a následné lokalizaci tohoto signálu na povrchu. Radiomajákem je možno na povrchu zaměřit prostory v hloubce cca 100 m s přesností 1-2 m. Podrobný článek byl uveřejněn též v časopise Estavela č.5

Integrovaný měřicí přístroj pro speleologické mapování. Elektronický kompas se sklonoměrem a laserovým dálkoměrem. Laserový dálkoměr EM-30 je doplněn o elektronický měřicí modul vlastní konstrukce, všechny naměřené údaje jsou následně zobrazeny na displeji. Doba měření cca 2 s. Přesnost měření sklonu a azimutu cca 1°, přesnost měření délky cca 3 mm.

Sedimentologie Amatérské jeskyně
Mgr. Jan Vít, Dr. (Český geologický ústav, Česká speleologická společnost ZO 6 – 19 Plánivý)

Amatérská jeskyně nepatří mezi lokality s hojností sedimentárních odkryvů, a proto zde řešená problematika byla věnována především zdrojovým oblastem sedimentů, méně pak jejich stratigrafii. Byl zde aplikován výzkum těžkých minerálů, jílových minerálů a radiometrické datování metodou U²³⁴/Th²³². Zpracovávány byly hlavně uměle vytvořené sedimentární profily v Západní macošské větvi.

Z výsledků analýz průsvitných těžkých minerálů vyplývá, že na vyplňování spodní části léto mohutné jeskynní chodby se podílel materiál z obou hlavních zdrojových oblastí, tj. Bílé vody i Sloupského potoka (Punkva). Naopak ve svrchních částech výrazná převaha minerálů skupiny granátu nad minerály skupiny epidotu v asociaci těžkých minerálů naznačuje, že sedimenty pocházejí hlavně ze zdrojové oblasti Bílé vody. Radiometricky datovaný stalagmit (báze 9 420 ± 470 let) v jejich nadloží pak datuje, že právě v období posledního glaciálu (würm) Sloupský potok Amatérskou jeskyní prakticky neprotékal. Toto je v dobrém souladu i s výsledky studia jílových minerálů, u nichž se ukazuje, že zastoupení kaolinitu (na úkor illitu) je ve starších sedimentech vyšší. Spodní části sedimentární výplně Západní macošské větve mají totiž téměř 25% zastoupení kaolinitu mezi ostatními jílovými minerály, podobně jako bazální části výplně jeskyně Kůlny datované do riss/würmského interglaciálu. Tehdy se tok Sloupského potoka musel propadat do spodních pater Sloupsko-šošůvských jeskyní a pak protékat i Amatérskou jeskyní.

Celkově je tedy možné říci, že značná část dnes zastížená sedimentární výplně není starší než svrchní pleistocén (120 000 let), ale vývoj vyplňování je velmi komplikovaný a odráží děje, které se odehrály v širším okolí Amatérské jeskyně.

Výzkum versus ochrana Amatérské jeskyně
*Zdeněk Motýčka (Česká speleologická společnost
ZO 6 – 25 Pustý žleb)*

Na základě rozboru cílů, prostředků a metod speleologického výzkumu a ochrany jeskyně, lze konstatovat, že současný speleologický výzkum Amatérské jeskyně je pro její poznání a ochranu přínosem a není zdrojem jejího irvalého a nevratného

poškození. Pro naplňování cílů komplexní ochrany Amatérské jeskyně a dalších krasových jevů v přímé příčinné souvislosti, byl a je speleologický výzkum naprosto nezbytný a jeho omezení ve svém důsledku znamená snižování možností jejich efektivní ochrany.

Jediným subjektem, který je schopen provádět komplexní speleologický výzkum a dokumentaci Amatérské jeskyně a výsledky své činnosti

sumarizovat, publikovat a poskytovat k využití dalšími subjekty, je v současné době Česká speleologická společnost.

Správa CHKO Moravský kras jako orgán státní správy a odborná organizace ochrany přírody v současnosti přistupuje ke speleologického výzkumu prováděnému ČSS restriktivně, nejeví zájem o jakoukoliv jeho podporu a ani o dialog o jeho budoucí podobě.

„Encyklopedie extrémních sportů“

Mates Ostrava

Nevím, jestli jste v ruce měli novou knihu „Encyklopedie extrémních sportů“ od amerického autora Joe Tomlinsona. Pokud ne, doporučuji jako unikát koupit, resp. v knihkupectví aspoň do ní nahlédnout na stranu 68, kde je kapitola s českým názvem „Caving“ zahájena takto: „JE TŘEBA ZDŮRAZNIT, že vyznavači cavingu (opravdový caver nikdy neřekne, že prolézá jeskyně, ale lpi na názvu svého sportu) se vždycky vydávají dolů nejméně ve dvou...“ o kousek dále: „Při zkoumání

jeskyní lidem pomáhají svítilny na přilbách. Svítilny jsou na bázi karbidu, plněné acetylénem, jako v dávných dobách prvních horníků. Existují i novější systémy, které používají žárovky, baterie a technologie střídavého proudu.“ !!!!!!!!!!!!!

Jakýkoliv komentář k výše uvedeným citacím je zbytečný. Podotýkám jen, že překlad a české dodatky vyhotovil ctěný redaktor MF Dnes Martin HAŠEK. Vydavatel knihy: EGMONT ČR

ZAPOMENUTÉ A NETRADIČNÍ VÝZKUMNÉ POSTUPY

Průzkum propastí vřazováním akumulátoru

Libor „Beny“ Beněš (ZO 6 -19 Plánivý)

Byl zimní páteční večer a já stoupal Ostrovem u Macochy vzhůru kolem kostela. Na rovince jsem se stihl trochu vydýchat, což mi umožnilo vstoupit do kulturně-restauračního zařízení „U Němců“ zcela nonšalantně, beze stop vyčerpání v obličejí. Hodlal jsem zde, kromě tak typických činností, též převzít akumulátorovou vrtačku. Tato transakce se měla stát závřením celotýdenního telefonního maratonu, který v pondělí počal zcela nevinnou větou:

„Ale jo, na příští týden je volná. Jenom ji má teď u sebe Rambo.“

Jenomže Rambo ji u sebe neměl, a tak to začalo. Řetězec se míle uzloval a zase rozplétal, ale koncem týdne už se zdálo být všechno v pořádku.

„V pátek odpoledne ji má naposled Kuba“, zněla poslední instrukce. Kuba samozřejmě ochotně slíbil dodání vrtačky do výše zmíněného zařízení a vyjádřil údiv nad mým zaklínáním, aby na dohodu nezapomněl. Je na něho pěci spolehnuti, nepředává vrtačku někomu poprvé. Jako současná žijící legenda skupiny Tartaros, jak se označil, přece chápe význam vrtačky pro výzkum krasu. Nemám si dělat žádné starosti a v pátek mu mám za svoje pochybnosti objednat drink.

Je tedy pátek, určené místo, určená doba. Sedím u stolu, proti mně současná žijící legenda skupiny Tartaros a takto ke mě hovoří:

„To se nasměješ. Já tu vrtačku s sebou nemám.

Když jsme neměli ten akumulátor, tak jsme to tam nechali všechno.“

Když jsem se dosmál, vznesl jsem dotaz, proč neměli akumulátor.

„Nó, to bylo tak. Seděl jsem nad takovou propástkou a připojoval jsem k němu vrtačku. Najednou koukám a akumulátor nemůžu nikde najít. A to jsem hledal úplně všude.“

V té chvíli jsem si v předtuše dalších slov objednal první rum.

„Když jsme prohledali úplně všechno, tak jsem si všiml, že pode mnou v propáستce je něco jako popruh od toho akumulátoru. Pořádně jsem tam posvítíl a on ti tam na dně ležel. No, je to sice 3,5 m hluboko a propáстка je strašně úzká, ale nemusíš mít strach, my to zítra tak trochu rozšíříme, akumulátor sebereme a ještě dno propáستky prozkoumáme. Když jsem tam tak svítíl, jakoby ze dna odbočovala chodbička. Mám všechno pod kontrolou, zítra nejpozději v 15:00 hodin ti vrtačku předám.“

Zmohl jsem se pouze na nesmělý dotaz, z čeho usuzuje na to, že akumulátor pád z takové výšky přežil. „No ten je určitě v pořádku, mně tam spadl hrozně šikovně.“

Tato odpověď mě donutila pro dnešní večer ukončit rozhovor se současnou žijící legendou skupiny Tartaros a vyhledat společnost méně věhlasných kolegů.

Je sobota, určené místo, určená doba +30 min. Zbytek našeho kolektivu mě přesvědčuje, že nemá cenu na Kubu čekat. Pokud vůbec přijde, stejně dobře nás najde i v jeskyni. Práce na lokalitě byla plodná i přes absenci vrtačky (vždycky se dá dělat něco

jiného). Na závěr jsme se dohodli, že ve 20.00 se sejdemce „UNěmco“ a poptáme se, zda Kubu neviděl někdo z kolegů.

Neviděl.

Ve 22.00 vchází Kuba křepce do dveří a kyne na všechny strany. Pak jeho úsměv lehce pohastí při objednávání trestných kalíšků a se sklopeným zrakem se jal vyprávět:

„Ono se tam tak pěkně bávalo... Ta chodbička tam asi není. Pak jsme nějak ztratili klíče od auta, no, ale už jsme tady.“

„A co ta vrtačka, máš akumulátor?“ snažil jsem udržet rozhovor.

„Jo vrtačka, no víš, to bylo ...“

„To už je jedno,“ děl jsem velkým hlasem, „zítra ráno je poslední termín, kdy se to dá udělat. Příští týden tam bude dělat velká banda a nebude čas hrát si s vrtačkou.“

„No vidíš a je to vyřešeno! Zítra ráno ti ji donesu. Já to všechno udělám sám. Budete se jen dívat. V 9.00 čekaňte převlečení, ať nikdo nezdržuje.“

Je neděle, určené místo, určená doba +70 min. Kuba přijíždí a já konečně vidím toužebně očekávanou vrtačku. Opravdu pak všechno udělal sám a já jsem se jenom díval, ostatní už totiž jeli domů.

Po akci Kuba nabídl, abych příští požadavek na vrtačku konzultoval rovnou s ním, prý je to nejrychlejší. Než mi zase poklesl krevní tlak, byl pryč, a proto jsem se nestačil zeptat, jestli by se propasti nedaly zkoumat jednodušším způsobem, nežlí je vzhazování akumulátoru.

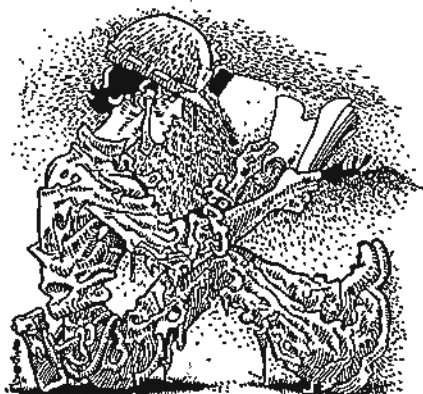
Oprava ze Spelea č. 33:

Onen údaj o výškovém rozdílu mezi j. Šípkou a vrcholem Kotouče není 150 metrů, ale 150 stop, jak jest udáváno. Já to jaksi přemetroval, aniž bych si to ráčil převést do reálu. Ono to je dle vrstevnic necelých 40-50 m. Navíc nevím, o jaké stopy se jedná, ono se jich v té době používalo několik. Kdyby se vzala dnešní anglosaská stopa 0,3048 m, což je to 45 m. Tímto sa kaju.

LF

LITERATURA, RECENZE

Estavela 5, 2000, 49 Kč.

Mrzelo by mne, kdyby tento časopis měl pro nedostatek financí zaniknout ve chvíli, kdy se pěkně rozeblhla a překračuje moravské obzory. Kromě několika nálezoých zpráv z Moravského krasu číslo obsahuje důležitý článek o čerpacím pokusu v Císařské jeskyni a pěkné zhodnocení skandálu "Ementál", neboli otevíření a dokumentace druhého největšího jeskynního systému v Českém krasu. S radostí si čtu estavelácké komiksy – jsou ze života.

Velebiten 33 a 34. Zagreb. Chorvatsko.

Jednoduchý, regionální časopis z krásných Velebitů, který je nutné prolistovat před návštěvou této oblasti, ale jinak se bez něj člověk obejde. Obsahuje kontaktní adresy.

Karstologia 35:1, 2000, Federation Francaise de Speleologie.

Úvodní článek doprovázený výbornou hydrologickou mapou oblasti Gramat, ve které kromě pověstného Padiracu, leží mnoho dalších podzemních divů (proč se vlastně nepřestěhujeme do Francie, když je tak krásná?), podává základní přírodní i historickou charakteristiku tohoto skvělého dílu Francie. Další článek potěší počítačové fanatiky, protože pojednává o použití fraktálové geometrie v krasu na případě masivu Sainte Baume. Pro některé tuzemské expediční jeskyňáře bude velmi důležitý článek P. Audry o kaninském krasu: Le karst haut alpin du Kanin. Některé dutiny v tomto zdánlivě mladém krasu jsou podle paleomagnetických

výsledků před-kvartérní. Slavný Jean Nicod nakonec uvádí přehledový článek o hydrologii aridních krasových oblastí. Velmi zajímavé číslo napsané v té nesrozumitelné francouzštině.

Jaskinie 17 a 18. Krakow.

Poláci mají široký záběr a hodně cestují. Zprávy z Banátu, Tennengebirge, Caninu a odjinud se střídají s články o solných atrakcích Rumunska a domácích objevech včetně pseudokrasných dutin v Nízkých Beskydech. Uprostřed velkých objevů člověka nejvíc potěší kontrastní zpráva, že potápěčský průzkum feky Bialka u Krakowa nepřinesl vůbec nic nového.

Speleologia 41. Semestrata della Societa Speleologica Italiana.

Tlustý sešit velkého formátu je psán hlavně v italštině, zdoben četnými nákrasy a barevnými fotografiemi. Články pojednávají o hydrologii v okolí Škocijana (přes 20 km mezi ponory a vývěry), o krasu na Sardinii (několik článků), v Lombardii a o expedici do Mozambiku. Obsáhla literatura seznamuje s italskými jeskyňářskými publikacemi (je jich hodně).

Caves and Caving 88, 2000. The Bulletin of the British Cave Research Association.

Číslo pojednává o setkání jeskyňářů a historii objevů, nic pro nás.

Cave and Karst Science 27, 1, 2000. The Transactions of the British Cave Research Association.

V úvodním článku hodnotí Trevor Shaw skupinu jeskyní vázaných na pukliny nebo vápencové žíly, což je téma, které je důležité pro Český a méně i pro Moravský kras. Jeho závěry jsou spíš souhrnem dřívějších představ, než aby se pouštěl do velkých hydrotermálních závěrů. Právě naopak uvádí kritický postoj D. Forda k myšlence, že by takovéto jeskyně vznikaly rozpouštěním teplými vodami odspodu. Tento podnětný článek obsahuje dobrý přehled literatury o jeskyních vázaných na karbonátové žíly. V závěru čísla jsou uvedeny krátké příspěvky P. Bosáka (Koněprusy), P. Belly a kolektivu (paleomagnetika ve slovenských jeskyních), Brutusovy solné dny a další abstrakty.

NSS News (číslo 2000-2001)

Jedná se o obvyklou směsici článků, reklam, upozornění, nádherných fotografií, které svědčí o žilém podzemním ruchu. Nejvíce mne zaujal článek o mapování podvodní jeskyně Wakulla na Floridě v systému 3D. Jedná se o kilometry dlouhou, větvičí se trubici o průměru kolem 15m, která leží až 90m pod hladinou. Potápěči prolouvají jeskyni za takových zvláštních podmínek a tvaru velkého torpéda. To kolem sebe šíří ze 32 vysílačů sonarové vlny a do paměti zaznamenává asi 10 milionů měřických bodů. Mapuje to samo, ale nedá se použít v suchých jeskyních!

Naše jame 41, Ljublanja 1999. Glasilo jamarske zveze Slovenije.

Obsáhlý sborník tloušťky bývalého Československého krasu obsahuje velmi mnoho zpráv o nových objevech ve Slovinsku. Převládají regionální články nad souhrnnějšími syntézami. Na závěr čísla je uveden přehled slovinské jeskyňářské literatury. Obsahuje několik důležitých titulů:

Gams I. (1998): Južnokitajski kras. 246 stran

Ljublanja.

Njavro M. ed. (1998): Narodni park Plitvička jezera. 96 stran. Zagreb.

Kranjc U.E. ed. (1999): Kras, pokrajina, življenje, ljudje. 321 stran. Ljublanja.

Proceedings. University of Bristol Speleological

Society for 2000.

Silnější, kvalitní sborník je zaměřen na vědecké poznání krasu. Úvodní příspěvky se týkají zejména archeologických nálezů v jeskyních (kultura zvoncových pohárů, památky z římské doby).

Journal of Cave and Karst Studies 62,2, 2000. A publication of the National Speleological Society.

Toto velmi zajímavé číslo je věnováno problému vzniku jeskyní v horách Guadalupe mezi Texasem a Novým Mexikem, kde leží pověstně nejdelší jeskyně světa – Carlsbad Caverns. Jejich vznik dlouhou dobu zůstával záhadný, ale v posledních třech desetiletích se přeci jen prosadil názor, že tyto obrovité jeskynní systémy nevznikaly jako "normální" jeskyně rozpouštěním za účasti oxidu uhličitého, ale leptáním kyselinou sírovou. Je to jev, který hluboce přesahuje krasové procesy, protože má význam pro naftovou geologii i vyhledávání rudních ložisek. Základem je migrace ropných uhlovodíků, které v závislosti na tlaku, teplotě a tektonickém režimu migrují masivem desítky kilometrů daleko. Přitom uvolňují kromě plyných uhlovodíků také sulfan (sirovodík), který je bakteriálně oxidován nejprve na oxid a posléze na kyselinu sírovou. Ta nejenom rozpouští vápenec, ale také vytváří dostatečně porézní kolektory pro naftu. Kromě toho na intenzivně korodovaných částech vápencového masivu vznikají kolapsové brekcie, které jsou vyplňovány polymetalickým zrudněním, takže v příčné souvislosti zde vznikají jeskyně, rudní ložiska a naftová pole. Jeden z produktů bakteriálního srážení jsou mocné kry čistě síry, která se vyskytuje v některých částech jeskynního systému.

Adamovič J. (2001): Prozeleznění pískovců české křídové pánve. Kandidátská disertační práce 150 stran. Knihovna Geologického ústavu AV ČR v Praze.

Práce je psána v angličtině. Přináší moderní zhodnocení názorů na vznik různých typů prozeleznění v pískovcových oblastech Křivoklátska, Českolipska, Českého ráje a odjinud. Je to důležité dílo pro všechny zájemce o pískovcový fenomén. Obsáhlý seznam literatury, četné lokalizační mapky a fotografie.

OBSAH

OD REDAKČNÍHO „KRÝGLU“ (ÚVODNÍK)	1
AKTUÁLNÍ INFORMACE	1
Krátké z činnosti předsednictva	1
Nové legitimace (<i>Mojmír Závistka</i>)	2
Setkání speleologů v Českém krasu 5.-7. října 2001 na Tetíně	3
Dary, členské a dobrovolné příspěvky přijímané ZO ČSS	3
DOMÁCÍ LOKALITY	5
Nález neznámých montánních děl pod Krakonošovou zahrádkou v Obřím dole v Krkonoších (<i>Radko Tásler</i>)	5
Tahové trhlíny ve štolách v Temném dole v Krkonoších (<i>Radko Tásler</i>)	7
Penetrační měření v Tunelové chodbě jeskyně Spirálka v severovýchodní části Moravského krasu (<i>Pavel Kalenda, Jaroslav „Žistěn“ Kučera</i>)	8
Nové objevy v jeskyni Lopač (<i>Petr „Střelca“ Střelec</i>)	9
ZAHRANIČNÍ AKCE	11
Kuní propast - přítokový sířon (<i>Michal Novák</i>)	11
PSEUDOKRAS A HISTORICKÉ PODZEMÍ	13
Propad v objektu Ministerstva národní obrany v Praze (<i>Václav Čížek</i>)	13
TROCHA HISTORIE	15
Kdy je jeskyně či propast objevena a jak je hluboká? Polemika o datování objevu a prvního vstupu na případu Zbrašovských aragonitových jeskyní a hloubky Hranické Propasti. (<i>Fraňo Sabbath Travěvec</i>)	15
TECHNIKA A ZPRÁVY SZS	18
Cvičná záchranná akce SZS Moravský kras na lokalitě Hluboký závrt (<i>J. Bubák Buček, L. Beny Beneš</i>)	18
Součinnostní cvičení Speleologické záchranné služby na lokalitě Skleněné dómy 17. února 2001 (<i>L. Beny Beneš</i>)	18
Nýty pro Moravský kras	19
Propast v Tomáškově lomu u Srbska (<i>Mojmír Závistka</i>)	20
VÝROČÍ A VZPOMÍNKY	22
Pan učitel Valeš zemřel (<i>Wabi Stárka</i>)	22
Hanka	22
Zbrašovští jeskyňáři ztratili nestora	23
LÍŠTÁRNA A KRÁTKÉ ZPRÁVY	25
Poděkování	25
První kroky jeskyňářů	25

Nový světový hloubkový rekord v masivu Arabika, západní Kavkaz	26
Nový přehled nehlubších a nejdelších jeskyní (Speleostatistika 2000)	26
Kutátka	31
Šachta (<i>Milan Korba</i>)	32
Jak jsem se stal jeskynářem-hrdinou (<i>Milan Korba</i>)	33
„Netopýře, netopýře, ...	33
Seminář v Moravském krasu (tisková zpráva)	34
Abstrakta přednášek pracovní semináře: „AMATÉRSKÁ JESKYNĚ – výzkum a ochrana největšího jeskynního systému České republiky“	34
„Encyklopedie extrémních sportů“ (<i>Mates Ostrava</i>)	37
ZAPOMENUTÉ A NETRADIČNÍ VÝZKUMNÉ POSTUPY	37
Průzkum propastí vzhazováním akumulátoru (<i>Libor „Beny“ Beneš</i>)	37
LITERATURA, RECENZE	39

ČESKÁ SPELEOLOGICKÁ SPOLEČNOST

„SPELEO ALBEŘICE“

Vám nabízí své služby

SPECIÁLNÍ PRŮZKUMY V PODZEMÍ

- historické, staré i současné velkopřůměrové kanalizační stoky
- zakryté vodoteče, náhony, odvodňovací štol
- historické podzemí měst, klášterů, zámků a jiných stavebních objektů
- náhlé propady povrchu
- důlní díla - štol, šachty

průzkumy, stavební a geologické posudky, dokumentace současného stavu, fotodokumentace, vyhotovení plánů, vyhledání přítoků balastních vod, vyhotovení odtokových schémat, průzkum a výzkum dle speciálních požadavků pomocí lanové i potápěčské techniky

SPECIÁLNÍ STAVEBNÍ ČINNOST

- opravy, sanace a čištění velkopřůměrových starých i současných kanalizačních stok
- opravy, sanace a čištění zakrytých vodotečí, náhonů a odvodňovacích štol
- opravy a sanace veškerých starých a historických podzemních objektů
- uzávěry a zajišťování důlních děl (hornická činnost) a jiných podzemních objektů (činnost hornickým způsobem) při respektování požadavků orgánů ochrany přírody a památkové péče
- zpřístupňování podzemních objektů pro turistické využití a další práce v podzemí dle požadavků
- rekonstrukce historických kamenných zdí včetně kamenických prací
- čištění skalních zářezů z lan

GEOLOGICKÉ SLUŽBY

- speleologické a karsologické průzkumy a posudky pro účely otvírky ložiska nebo těžby
- průzkumy a posudky v oborech ložisková a inženýrská geologie

Veškerou práci, především v podzemí, provádíme s minimálními zásahy do povrchové situace a minimálním omezením dopravy. Z našich specializovaných činností v podzemí máme sestaveny i populární přednášky s diapositivy. Do vybraných podzemních objektů pořádáme exkurze.

Kontakty :

Česká speleologická společnost
Speleo Albeřice
Stará alej 462
542 24 Svoboda nad Úpou

tel.: 0439-871 309 (RNDr. Radko Tásler)
e-mail : speleoalberice@volny.cz

SPELEO 33

2001

Pokyny pro autory

Jak už bylo řečeno v úvodu, nebyla nám pro letošní rok přidělena finanční dotace, proto Speleo vyjde v letošním roce pouze 2x. V každém případě to ale záleží i na množství příspěvků, proto si dovoluujeme znovu zdůraznit, jak v takovém případě postupovat.

V prvé řadě mít tvůrčího ducha a něco hodit na "papír". Avšak na "papír v uvozovkách", protože předpokládáme, že psací stroj už dnes téměř patří mezi kuriozity a každý má ve svém okolí někoho, kdo mu text do digitální formy napíše, když nemáte tuto možnost sami. Jinými slovy řečeno, jinak než v digitální formě se text nepřijímá. Používejte, prosím, některý z běžnějších textových editorů, ale důležité je potom text uložit ve formátu *.rtf = rich text format). Jako první necht' je uveden název příspěvku a hned pod ním jméno autora(ů), popř. skupinová příslušnost.

Pokud máte nějaké obrazové přílohy (perokresby, mapy), mějte na paměti, že budou zmenšeny většinou do formátu A5 (výjimečně na dvě strany A5, tedy A4), a proto použijte raději větší písmo. Podle potřeby by na přílohách neměly chybět: označení severu, měřítko, lokalizace a legenda.

Perokresby formátu A4 skenujte na 150 dpi, menší pak na 300 dpi. Ukládejte ve formátu *.tif nebo *.bmp. Ale o formě předání obrazových příloh je možné se domluvit s redakcí.

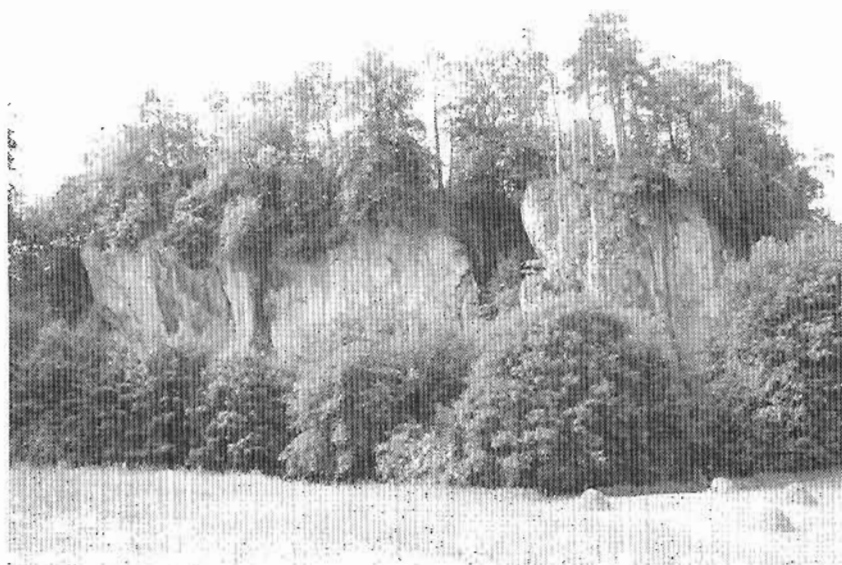
A co teď?

Disketu s obrazovými přílohami pošlete poštou na adresu: Jan Vít, Mathonova 38, 613 00 Brno, popř. máte-li Vy či někdo z vašich přátel e-mail, tak na adresu: vit@cgu.cz. Příspěvky jsou vítané celoročně a budou zařazené hned v nejbližším možném termínu. Obzvláště vítané jsou vtipné nebo i vážné perokresby z jeskyňářského dění.

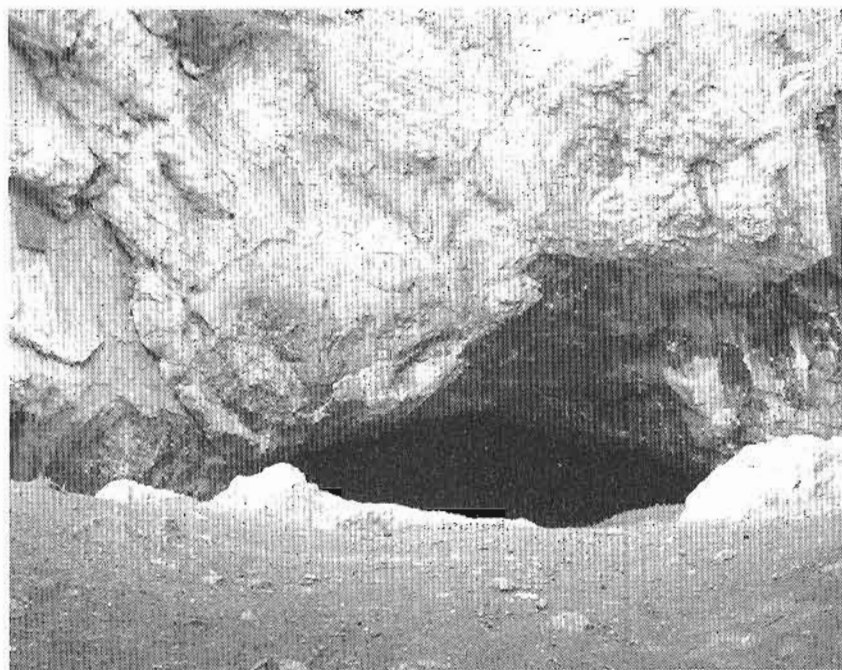
Nově a důležitě!!

Do Spelea bude zařazován i určitý počet fotografií (nejlépe se vztahem ke článkům uvnitř čísla). Zvláště vítané budou kvalitní fotografie "na výšku", které budou umístěny na čelní stranu. Na fotografie bude vyhrazen především křídový přebal knihy. Pokud budete fotografie posílat e-poštou, neskenujte je barevně, ale v odstínech šedé, neboť budou každopádně, alespoň zatím, vytištěny černobíle.

P.S. Co zabloudí na sekretariát bude předáno redakci.

Hrad Holštejn byl založen v sv. cípu Moravského krasu někdy ve 2. pol. 13. století Hartmanem z Čeblovic na 30 m vysoké vápencové skále (nahofě). Na úpatí skály se nachází vchod (dole) do molutného jeskynního domu, který byl s hradem propojen kominem. O využití jeskyně napovídá její jméno, které se mezi místním lidem dodnes hojně používá - Lidomorra.

SPELEO - svazek č. 33. Vydala Česká speleologická společnost (předsednictvo, Kališnická 4-6, 130 00 Praha 3). Redakční rada: Jan Vít, Libor Beneš, Jiřina Novotná, Pavel Bosák, V. Cílek, Jan Širotek, Michal Kolčava, R. Zatloukal. Do tisku připravil, grafická úprava a sazba: Jan Vít. Vytiskla tiskárna Reprografia Pálka v červenci 2001.

ISSN 1213-4724